

povanje ni tako potrebno, kakor na Štajarskem, Austrijskem in doljnem Nemškem, vendar se plevél 3 do 4 čevlje visok tako zaraste, da sonce ne more zemlje ogrevati; gnojé le malokje, in kjer gnojé, gnojé s hlevnim gnojem, katerega veržejo v jamo, ki jo skopljejo okoli terte; poglavitnih tertnih sort imajo 25, zraven teh pa še 20 sort družih manj navadnih; vino prešajo preprosto, v Slavonii nimajo preš. Vино horvaško-slavonsko je mnogoverstne cene in barve, mnoge vina so žlahne, nektre, kakor moslavinsko in še druge so tako izverstne, da se smejo primerjati rajnskimi. — Vredništvo štaj. gospodarskega časnika pristavlja temu popisu sledečo opombo skoz in skoz resnično: „Ta popis nam je nov dokaz, kako izverstne vina zamorejo dežele našega cesarstva pridelati, in vendar gré vsako leto blizo 2 milijona gold. za ptuje vina v ptuje dežele. Ako tedaj pomislimo, da za lan in konoplje gré 2 mil., za klavno živino 5 mil. in 4 mil. za kože — tedaj vsako leto 13 milijonov — za zgolj kmetijske pridelke — v ptuje dežele za blago, ki bi ga lahko doma pridelali, ni težko zapopasti: kje teči poglavitni vzrok, da deržavi zmiraj dnarja manjka. Gotovo premoženje je le v rudnistvu in kmetijstvu, tedaj je pred vsem treba kmetijstvo in rudnistvo povzdigniti in jima na noge pomagati, da se sicer zdravo deržavno telo ozdravi tiste hude bolezni, ktera kakor rak gloje sicer zdrave ude. Bog daj! da bi tisti možje, katerim je blagor toliko milijonov ljudi v roke položen, to resnico do živega spoznali, in da bi to spoznanje ne ostalo le pri edinem spoznanji, ampak da bi kmali kmali v djanje stopilo.“

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hieinger.

Vsak narod, ako se sam kaj čuti, si skuša svojo staro zgodovino bolj razjasniti. Kdo bi Slovencom zameril, ako tudi oni želijo v tame svojega nekdanjega časa več svetlobe pripraviti? Ptuji zgodovinarji jim vedno to oponašajo: „vaši predniki so še le v sredi 6. stoletja v te strani prišli; pred so stanovali unstran Donave, unstran tatranskih hribov“. Slovencom nasprot lastna zavest pripoveduje, da sedanje selišča jim niso bile nikdar ptuje, temuč da je že od prvega tukaj njih rod stanoval. Pa komaj se kak Slovenec to na glas izreči prederzne, že nasprotnikov cela truma zakriči: „kaj si nek ti Slovenci domišljujejo? Celti so bili kdaj tukaj, Germani so bili kdaj tukaj, za Slovence tedaj ni bilo mesta!“ Pravda o tej reči se je poslednji čas živo vnela, in „Novice“ tudi svoj del prinašajo, da bi resnica zmago dosegla. Vendar v sredi učenega prepira marsikteremu bravcu ni konec očiten, v katerega se mnogoteri dokazi obračajo; sledeči spisek hoče nekoliko stan te pravde pojasniti, in sicer v več posamskih vprašanjih.

1. Kdaj so Celti, in kdaj Germani posedli južno-donavske strani?

Celti ali Kelti so se sploh imenovali rodovi, kateri so prvi čas v zahodni Evropi naseljeni bili, namreč v Galii in Britanii, in deloma v Hispanii, ter so se pozneje tudi proti izhodu čez Snežnike (Alpes) in renski vodotoč razširili. Učeni ljudoslovci jih sploh prištevajo v indoeuropejsko rodovino, ker je njih jezik v koreninah in slovniških oblikah podoben jeziku narodov, kateri so čez Indijo, Perzijo in večino Evrope razširjeni, in se zavoljo svoje sorodnosti v eno veliko družino štejejo ¹⁾. Nekteri

nemški zgodovinarji jih, gledé na gerška zemljopisnika in zgodovinarja Strabona in Dionizja Halikarnaskega delajo prav sorodne z Germani ali Nemci, kakor da bi bili oboji le dvojna veja enega debla ¹⁾. Nasprot si drugi prizadevajo dokazati, da gredó Celti deloma v semitiško rodovino, ktera je razširjena čez Arabijo, Sirijo in severno Afriko; pravijo namreč, da so Celti mlajši tistih Feničanov, kateri so 2300 pr. Kr. Egipt posedli, pa so bili 1790 pr. Kr. pregnani, in so si potem v Grecii, Italii, Hispanii in Galii, tudi v Britanii nove sedeže dobili. To pa dokazuje s tem, da so celtiške božanstva feniškim in egiptovskim podobne, in da je celtiški jezik s feniškim ali hebrejskim močno enak ²⁾. Neki nov pisatelj spet samo Celte v Galii dela z Germani sorodne, Celte v Britanii pa šteje v vse drugačno rodovino ³⁾. Ktera je prava, ni treba tukaj razsojevati; pa odgovor gré na drugo vprašanje, kdaj da so Celti prišli v južno-donavske strani?

Učeni na eni strani terdijo, da se je to v 6. stoletji pr. Kr. zgodilo, ker rimski zgodovinar Livi govori, da so Galijani 200 let popred v Italijo prišli, preden so Rim napadli. Na drugi strani pa dokazujejo, da se prihod Galijanov ni popred ko 388 pr. Kr. primeril, in to je zdaj splošna menitev, ker ravno tisti zgodovinar na drugem kraju piše, da pred Galijani, ktere je o tisti dōbi Belovez v Italijo pripeljal, nihče še ni bil Snežnikov prestopil. To potrdjuje tudi Diodor sicilski, kateri piše, da Galati ali Galijani so bili v 114. olimpiadi, to je krog leta 324. Grekom znani postali, ko so namreč v Tracijo planili ⁴⁾. Ravno v tem času pa je tudi druga množica Galijanov čez Ren vdarila, in Sigovez jo je v podonavske strani dalje peljal; od obeh strani so Galijani ali Celti po tem tudi kraje poleg Snežnikov posedli.

Iz te pripovedi je jasno, da Celti se niso toliko zgodaj vselili v deželi, „ktera je med Donavo in jadranskim morjem“.

Za Germane, to je Nemce, ni nobenega dvoma, da so v indoeuropejsko rodovino šteti; saj ravno zatega voljo se to ljudsko deblo rado imenuje celtogermansko. Drugačne pa in razne so misli tudi o njih prihodu v južno-donavske strani. Splošna misel nemških zgodovinarjev je ta, da so bili Germani ali Nemci ne samo v severji od Donave do nemškega in baltiškega morja, med Renom in Vislo razširjeni, ampak da so bili tudi že v starem času pred prihodom Rimljanov na južnih donavskih bregovih in do Snežnikov naseljeni ⁵⁾. Pa za to manjka vsih dokazov; stari zgodovinarji, kateri Celte imenujejo, nič ne pravijo od Germanov; tudi nobenih dnarjev ali drugačnih spominkov ni znanih, kateri bi od starih nemških naselitev v teh krajih pričali. Zatoraj tudi nekteri nemški zgodovinarji štejejo med zmote tisto misel, da bi bili Germani pred rimskim gospostvom že na južni strani Donave stanovitne sedeže imeli. Po tem je pa znano, da so Rimljani donavsko mejo silno skerbno varovali, in zlasti Germanom vsako naselitev prepovedali; res da so jo razni nemški rodovi čez veliko reko vdarjali, pa so bili tudi krepko zavračevani; še le proti koncu četrtega in v petem stoletji po Kristusu so začeli si na južnih donavskih bregovih stanovališča osvojevati ⁶⁾. Po takem je verjetno, da Nemci so bili v teh stranéh še precej bolj pozni stanovavci kakor Galijani.

¹⁾ Muhar „Celtisches Noricum“, „Geschichte der Steiermark“ I. Band (Strabo l. I. 4, 7. Dionys. Hal. l. XXIV.)

²⁾ Koch „Keltische Bildnisse und Runen, Keltische Forschungen; tudi g. Terstenjak to omenja v spisu: „O Noriku“.

³⁾ Holzmann „Celten und Germanen“.

⁴⁾ Liv. l. V. 33. — l. V. 34. Niebuhr „Römische Geschichte“. Bd. I. str. 258. Diodor. Sic. l. XXVII.

⁵⁾ Muhar „Gesch. der Steiermark“ I. Bd. skoraj na vsaki strani.

⁶⁾ Koch „Die Alpen-Etrusker“ str. 69. in 70. „Die Judenburger Antiken“ (Mitth. d. hist. Vereins f. Krain 1854 str. 9.) Pis.

¹⁾ Wiseman „Zusammenhang der Ergebnisse wissenschaftl. Forschung mit der geoff. Religion“. Str. 40.

2. Kteri narodi so pa bili pred prihodom Galijanov med Donavo in jadranskim morjem?

Zemlja med Donavo in sinjim morjem pred prihodom Galijanov ni stala pušava, temuče je bila z raznimi narodi obljudena. Po pričevanju starih pisateljev so imeli Galijani hude boje s prejšnjimi stanovavci, preden so se zamogli v deželi vvesti ¹⁾. Sicer ni lahka reč prekrizanih pripoved greških in latinskih zgodovinarjev soediniti; pglavitne stvari se dajo vendar z nekakošno gotovostjo določiti, kolikor zadevajo naj starji stanovavce teh strani. Poleg jadranskega morja naj dalje proti zahodu tedaj so se prvi čas nahajali Umbri, zraven njih pa v koncu zaliva Euganejci; za temi so prišli Veneti, begúni iz Male Azije, z vojvodom Antenorjem, ter so jih od morja odrinili pod bele Snežnike; od njih se tista zemlja še sedanji čas imenuje Beneška. Istri, naseljenci iz konca črnega morja, so posedali polotok, kateri še vedno ima po njih ime ²⁾. V severji nad Istrijo, pri teržaškem in reškem morji in na obeh straneh Snežnika (Mons Albius) so bili Japodi, junašk narud; v njih bližnici pri iztoku Timava so se vsedli nekteri greški begúni z vojvodom Diomedom. Liburni, na morji sloveč narod, so po prihodu iz Azije nekda po italijanskih bregovih sedežev iskali, dokler se niso na izhodnem bregu jadranskega morja pod Japodi naselili. Na italijanski strani pa so pozneje Etruski mogočni bili, stegovali so svojo oblast do Snežnikov, in zadevali tudi na Evganejce morebiti še na Japode ³⁾.

Pa tudi v sredi dežele so razni narodi imenovani še dolgo pred Galijani. Od jadranskih bregov na izhodno stran proti Donavi so stanovali Siginii, kateri so v medijanski zemlji doma bili iz daljne Azije, in so se pozneje Panonci imenovali; ravno ta narod so Galijani že v deželi našli, ter so se mogli z njim bojevati. Na severno stran proti Donavi pa so bivali Tauriščani, pozneje za Noričane klicani; pripoved od njih zvezes prišlici, celtiški Boji, kaže na njih prednost. Na meji teh dveh narodov, pri Emoni ali sedanji Ljubljani, so si greški potovavci z vojvodom Jazonom postavili, ako ta pripoved ni samo zaznamba starega trgovskega pota ⁴⁾. Vsi ti narodi so pri greških in latinskih pisateljih dostikrat sploh ilirski imenovani; prava Ilirija je bila sicer le manjša dežela na izhodnih jadranskih bregovih od Drina do Narente, pa pozneje je bilo ilirsko ime na vso zemljo med sinjo Adrijo in Donavo razširjeno, odtod se ravno razloček stanovavcov memo celtiških in nemških narodov lahko spoznava ⁵⁾.

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Razgovornost rusorska.

(Konec.)

d) Prodajavec ledene sladčice o veliki noči.

Po vsem Rusovskem se prodaja, kakor hitro se je po končanem dolgem postu poveršni led na polji raztajal, najpred o veliki noči ledena sladčica (Gefrorenes) po ulicah. Kakor toliko lepih metuljev, ki so ravno iz gerdihi mešičkov izleteli, je na enkrat viditi množica mladih hlapčičev, ki so slekli nelepo zimsko obleko in oblekli pisano poletno ter semtertje letajo po ulicah in na vès glas kličejo: „Moroženoje! moroženoje!“ to je, ledene sladčice, ledene sladčice! Navadno nosijo haljino iz rudeče pisane pavole, pod njo dolge hlače iz črnega baržuna; oboje prevezuje prost pas. Čez persa in ramena jim visi brisavka z rudečimi obšitki, s katero svoje sklenčice brišejo. V lesenem škafcu

imajo po dvoje cinjastih posed s hladilnimi svojimi soki. Po cesti se oglašajo samo z enomernim svojim krikom: „Moroženoje, moroženoje!“ ako se pa uselijo tu ali tam na kak vogel, tedaj osipujejo memoidoče z vso svojo razgovornostjo. „Naj ponižniši sluga!“ — pozdravljajo slednjega memoidočega prijazno, odkrivajo se pred njim, ko da bi bil vsakdo njih stari in najboljši kupec. „Velite sklenčico ledene sladčice, gospod? Znabiti vaniljeve? Ta je najboljša; koj, koj vas postrežem. Človek se mora ohladiti, kaj ne?“ In tedaj podaja precej sladkega memoidočemu, ki še na to mislil ni. „Kaj? nič? celó nič? To mi je žal!“ — „Sladki led! sladki led! kdo kupi sladkega ledú? naj boljšega, najčerstvejšega, najhladnejšega sladkega ledú! Čokoladovega, rožnega, citronovega, limonovega sladkega ledú! In pred vsim moje najboljše sladčice „cvěty cvělut“ (cveti cvetó). To sem jez iznajdel, gospa, in imenoval sem jo „cveti cvetó“. Tù je med vsimi najžlahnejša. Da, moj sladki led cvetě kot mak. Pojte sem, prezala, moja gospodična, hočete li makovega? *) Tù je, pokusite! Bode se vam bolj prilegel ko ne vem kaj. Hočete raji mešanega? Prav, moja predraga, zmešal bom rudečega z belim kot vaše lice. Ukazujete blagovoljno?“

„Sladki led! sladki led! Kdo kupi mojega ledú „cveti cvetó?“ Mak cvetě! vanilja cvetě! kava cvetě! čokolada cvetě! kdo hoče moje cveteče sladčice? Hej, očka, pojte sem! Rožna rudeča kot rože, vaniljeva rumena kot zlato! kupite si mojega zlata za svoj baker!“ — In daje na skušnjo nekoliko na sklenčico in derži proti solncu. „O kako krasno! Oj, kako rad bi sam jez to jel, al nisem tako bogat, da bi si mogel plačati. Očka, odkupite mi nekoliko, da dobim denarjev in si sam pri sebi kupim sklenčico „cveti cvetó“. Tukaj, glejte, uzmite, očka, ter užite jo z radostjo! In tukaj še nekaj za svojega sinčika. Jelite! kaj takega še niste jeli?“ — Sladki led! sladki led! kdo kupi mojega krasnega ledú? Pu! kako je danes vroče! Jez se že na celem životu potim. Ne, tega ne sterpim več, jez moram jesti ledú.“ (Tukaj gré pomisliti, da je to o veliki noči, ko je komaj zima slovo vzela). In s tim pokusi nekaj malega, pomigne z očmi in privzdigne ramena, ko da bi se mu sama mana po gerlu cedila. „No gospá mamika, kaj lukate, kaj se vam nič sline ne cedé? Zares, jez se ne morem prečuditi, kako da se tù pred menoj na soncu pražite! Tù, lejte, pokusite! jejte!“ in na koncu svoje lesene žlice potisne starici košček sladkega ledú k ustom. Ta se ne more tako naglo izgovoriti, s smehom pokusi sladko vabo in pod osem kopejkami ne odide.

„Sladki led! sladki led! naj slajši led!“ — In tako gré v enomer naprej. Nikoli mu ljubkih in vabljivih besed ne zmanjka; vabi in kliče, da sonce zaide. Jeriša.

O slovstvinih zadevah.

Društvo sv. Mohora.

3. list „Priatelj-a“ razgláša sledeče:

„Kakor je bilo že v 2. listu „Priatelj-a“ rečeno, je celovski odbor društva sv. Mohora sklenil, sveto pismo v slovenskem jeziku na svoje stroške izdajati. Od več strani je bilo nam svetovano, za tako obširno in drago delo rajše kakega založnika poiskati. Treba se nam toraj zdí, očitno in kratko povedati, zakaj smo to težko butaro vzeli na svoje rame: to delo kaže lep dobicek za našo toliko potrebno društveno matico. Topa takole dokazujemo: Ena tiskana pòla, — to je: tisk, papir, rokopis, popravljanje, vezanje in razpošiljanje — nam pride v 2000 iztisih na 40 fl. sr. Allioliovo sv. pismo šteje 200 tiskanih pol; naše po njem izdelano ne bode več pol obseglo — toraj pride nam celo sv. pismo na 8000 fl. sr. — Ako eno tiskano polo po enem grošu rajtamo, — kar je za to delo res prav dober kup — je nam

*) Rusovske deklice si na spomlad glavo z makovim cvetjem venčajo.

¹⁾ Justin. hist. I. XXIV. 4.

²⁾ Plin. „hist. nat.“ I. III. 14. Liv. I. I. 1. in V. 19. Justin I. XXXII.

³⁾ Strabo „Geogr.“ I. VII. in V. Florus t. V. 5. Virgil. „Georg.“ III.

⁴⁾ Herodot. I. V. 9. Justin I. XXIV. Plin. hist. nat.“ lib. III. 22. Caes. „bell. gall.“ I. I. 2.

⁵⁾ Mela I. II. 1. 2. Plin. „Hist. n.“ I. III. 22. Strabo I. VII.

perstih, kjer se je divje meso delalo, in ker smo se tega celó prepričali na neki kopitni bolezni z divjim mesom, moramo to skušnje očitno na znanje dati, ker je pomoč gotova, hitra in tako dober kup. Po velikosti take rane z divjim mesom se položi ena ali več češpelj, ko je košica ven vzeta bila, z notranjo platjó na-njo in priveže, da na rani lepo ostane, in v kratkem se odpravi divje meso in lepa rana pokaže; če je treba, se vsaki dan obveže rana z novo češpljo. Gosp. Skalè je v ljubljanski živino-zdravnišnici skusil to tudi pri konji z neko terdovratno vtisko (Steingalle), zoper katero je popred mnoge mazila skušal, in ne more prehvaliti njene očitne moči.

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hieinger.

(Dalje).

3. Ali so Celti morebiti vse te narode zaterli o svojem prihodu?

Nekteri nemški zgodovinarji tako pišejo, kakor da bi po prihodu Galijanov nobenega sledú ne bilo od prejšnjih stanovavcov; zakaj v vsaki verstici skoraj se Celt ali Celtogerman imenuje ¹⁾. Vendar v resnici ni tako. Sicer rimski pisatelj Justin govori, da se je del Galijanov v Italii vsedel, ki je tudi Rim vzel in požgal, del pa je skozi ilirske strani prederl ter prejšnje stanovavce potolkel, in se v Panonii vselil; dalje pa z mečjo besedo piše, da so Galijani Panonce ukrotili, in potem veliko let z bližnjimi narodi vojske imeli. Od Japodov pripoveduje greški pisatelj Strabon, da so bili narod namešan iz Ilirrov in Galijanov, tedaj je starega življa še kak del ostal, in niso bili vsi pokončani. Od Noričanov piše zopet Juli Cesar, da so galijanski Boji njih veliko mesto Norejo zmagali, in Noričane v svojo zavezo vzeli; od Liburnov pa pripoveduje rimski zgodovinar Apian, da so tudi ilirski narod; oboji tedaj so se po prihodu Galijanov še obdržali, dasiravno so se mogli ptuji oblasti ukloniti ²⁾.

Po teh dokazih ostane tedaj le toliko gotovo, da Celti ali Galijani so si kot vladajoče ljudstvo sicer med povedanimi narodi veliko zemlje prilastili, da so semtertje poprejšnje posestnike tudi celoma pregnali, vendar jih pa ne popolnoma pokončali. Na Panonskem so setako vsedli Boji, Skordiščani in gališki Tavriščani; pri jadranskem morji pa so se mogli Japodi in Veneti umakniti Karnom, katerih ime se z galijanskimi Karnuti snida, dasiravno so utegnili še prejšnjih stanovavcov med-se vzeti ³⁾.

Sicer pozneji greški pisatelj Zosim retiške in noriške vojake sploh imenuje celtiške legije; pa ta beseda malo razloči, ravno tako kakor ime nemške čete za Slovence in Čehe, ali ogerske čete za Slovake in Serbe sedanji čas. Ravno tako tudi nima važnosti Strabonov izrek, da stari greški pisatelji so vse severne narode z imenom Skitov in Kelto-skitov obkladali. Verh tega je pomniti, da je dakogetskega kralja celtiške Boje in Tavriščane celoma pokončal, da so po tem stari stanovavci spet moč dobili, kar se tudi v bojih Panoncov z Rimljani dobro pozuva ⁴⁾.

4. Kako je stala sedanja slovenska zemlja ob času Rimljanov?

Vse te narode, kateri so nekdanji čas med jadranskim morjem in Donavo stanovali, so časoma mogočni Rimljani

podjarmili. Do leta 220 pr. Kr. je bila vsa severna Italija v rimski oblasti, toraj z Galijani vred tudi Veneti, in pred ko ne Karni; Aquileja je leta 183 jela biti rimsko naselišče, in Istrija s kraljem Epulonom je bila leta 173 zmagana. Del Japodov v primorski strani je bil leta 128 ukroten, in vstali Istrijani in Karni leta 117 upokojeni. Ostale Japode v Snežnikih je Oktavijan August leta 137 zmagal; Liburni, Panonci in Noričani so bili dalje do leta 15 pr. Kr. pod rimsko gospodstvo prišli; dasiravno so Liburni z Dalmatinci vred in Panonci po tem še večkrat zoper rimsko oblast vstali, so bili vendar do leta 8 po Kr. popolnoma pomirjeni. Rimljani so podjarmenim narodom svoje postave in naredbe prinašali, so jim davke po svoje nakladali, so iz njih naselnike in vojake jemali, so med nje tudi svoje naselnike in svoj jezik vpeljevali; vendar narodov samih niso celoma pokončali, ne narodnih lastin popolnoma zaterli. Po tem takem so se življi starih narodov zamogli vès čas rimskega gospostva v naših straneh ohraniti ¹⁾.

Meje teh narodov in njih dežel med seboj se v rimskem času dosti natanko popisane nahajajo, in ne bode napáčno jih tukaj ob kratkem pojasniti, in pristaviti tudi druge znamenite reči.

a) Norikum je segal v zahodu do Ina, v severji do Donave, v izhodu se je dotikal Panonije, in v jugu tudi Panonije in Italije. Med Panonijo in Norikom so hribje „Mons Cetius“ imenovani, delali naravno mejo; ti hribje se začenjajo z goro Kahlenberg poleg Dunaja ali Beča, in se končavajo na Kranjskem. O njih stanji pa pisatelji niso enake misli. Muhar jih skozi Štajarsko vleče pri Bruku čez Muro in potem do koroške meje, od tod pa čez Pohorje na izhodno stran Celja; sploh pa jih zemljopisci devajo po sredi Štajarskega na izhodno stran Mure, in po tem na Plač, kar je bolj verjetno, ker Plini mesto Flavia Solva, ki je po novih dokazih Lipnica, še k Noriku prišteva. Dalje Linhart in Muhar konec teh hribov devata v gore na kranjski in štajerski meji, Schoenleben pa sodi na hribe poleg Save in potem na Šmarno goro nad Ljubljano; to je tudi bolj verjetno, ker greški pisatelj Ptolemej konec hriba „Mons Cetius“ ravno na tisto zemljopisno stopnjo deva, kakor Emono, in ker on in zgodovinar Zosim pravita, da je Emona prav na koncu Panonije stala pod Norikom. Med Norikom, Panonijo in Istrijo pa je dalje mejo delal hrib Carvancas, za katerega tudi pisatelji niso edini. Linhart in Muhar ga iščeta na kranjski in koroški meji, Schoenleben pa v hribih na zahodni strani od Ljubljane, kakor ga tudi Ptolemej piše od Emone naravnost proti zahodu, to so ravno hribje med Verhniško ravnino in Loško dolino, kateri se pri Logatcu in Planini s Hrušico, in dalje s Krasom sklepajo, katere hribe Ptolemej pozneje imenuje pri italijanski meji z imeni Oera in Carusadius ²⁾. Enako gosp. Terstenjak te meje določuje, samo da jih natanko ne dokazuje ³⁾.

Od sedanje slovenske zemlje je po takem pod Norikum spadala Koroška, v južni strani Štajarska na zahodni strani Plača, Pohorja in Voha, in Kranjska na gorenski strani razun Ljubljane; pa v tretjem stoletji je bila italijanska meja do hriba „Mons Adrans“ stegnjena, potem se je vsa gorenska kranjska, in od koroške pred ko ne kanalska dolina k Italii štela ⁴⁾. Stanovavci poleg Drave so se sploh imenovali Ambidravi; Sevaces pa blezo niso pri Savi iskati, ker jih Ptolemej v svojem zemljopisu v severji pri Ambisontih stavi; stanovavci poleg Save pa so pred ko ne tisti, kateri so pri pisatelji Prokopii Suabi pisani. Večje mesta v tem delu so

¹⁾ Muhar „Gesch. d. Steiermark“ I. Bd. Koch „Celtische Forschungen, Judenburger Antiken“.

²⁾ Justin. I. XXIV. Strabo I. V. Caes. bell. gall. I. I. 5. Appian. bell. illyr.

³⁾ Fasti triumphales. Strabo I. VII. Liv. I. V.

⁴⁾ Zosim I. II. Strabo I. XI. VII.

¹⁾ Glej o tem Linhart „Gesch. v. Krain“, Muhar „Gesch. der Steiermark“ in Ankershofen „Gesch. v. Kärnthen“.

²⁾ Ptolem. Geogr. I. II. 14. Zosim. I. V. 29.

³⁾ Dav. Terstenjak „O Noriku in Noreji“. Novice 1854 str. 6.

⁴⁾ „Itinerarium Hierosol“. Herodian. I. VII. 4.

bile Virunum, pri Gospejsveti, Celeja, Celje, Juenna, pri Globasnici, Collatio, Slovenji Gradec. Santicum, pri Beljaku, Solva, Lipnica, ste zdaj zunaj Slovenske *).

(Dalje sledi.)

Za poduk in kratek čas.

Davki, ki si jih ljudje sami nakladajo.

Lenoba.

(Pogovor dveh sosedov.)

B. Prijatelj! kaj pa si danes kaj delal?

A. Pšenico sem spravljal iz pšeničnika.

B. Koliko si kaj nameril?

A. Deset mernikov; le malo je je.

B. Jez sem je pa pridelal na svoji njivi, ki tudi ni večja od tvoje, 20 mernikov.

A. Ti imaš pa tudi svojo srečo; ne vém ali znaš coprati, ali pa so vsi ljudje molili, kader si bil ti rojen.

B. Morebiti si pa sam kriv, da si tako malo pridelal. Kaj ne véš, da med sejanjem in sejanjem je velik razloček? Če ne odbereš prave njive za sevo, če njivo le prepušaš škerjancem gnojiti, jo slabo obdelavaš, slabo seme seješ — kako češ kaj pridelati?

A. Razločka pri setvi res nič kaj ne delam; kam bi človek prišel, če bi na vse te „kunšti“ pazil!

B. Zato pa imaš tudi svojih 30 gold. zgube.

A. Zna biti, da sem pri obdelovanji polja kaj kriv, pa tudi s sadjem nimam sreče, drevja vendar ni potreba obdelovati.

B. Ravno pri sadji si tudi sam kriv, da ga nimaš. Le pomisli, koliko dreves bi še lahko zasadil na krajih, kjer prazen prostor stoji, in si tako sadje pomnožil, pa še tacega drevja, ki ga imaš, nič ne oskerbuješ, ga ne čediš, ne trebiš, mu ne obsekuješ suhih vej in ne obiraš gosenc, kako ti bo rodilo? Drevje mora ravno tako biti oskerbovano, kakor žito, če hočemo, da nam sad donaja. Tako ti je tudi pri sadji tvoja lenoba morebiti kakih 20 gold. snela.

A. Nimam časa se toliko s sadjorejo pečati, moram v nogradu delati.

B. Koliko si pa vina pridelal v svojem nogradu?

A. 10 veder ga je, pa bi ga tudi lahko 20 veder bilo, saj moji sogorniki ga imajo po 20 veder na enakem prostoru.

B. Kaj pa je spet tega krivo, da ti terta tako slabo rodi?

A. Sam ne vém, saj sem še nekaj delal, sem grubal, rezal, kopal, vezal — pa vendar malo pridelal. Ne rečem, da se moji sogorniki niso morebiti enmalo bolj trudili, da so tertju gnojili itd., jez pa nisem mogel, ker imam premalo gnoja in ljudi za delo.

B. Pa ravno to je vzrok, da si tako malo pridelal, saj tudi nograd mora biti dobro obdelan, da dobro rodi. In tako je le spet tvoja lenoba kriva, da imaš 10 veder vina in tedaj tudi saj 30 gold. manj.

A. Jez res nikjer nimam prave sreče, z mervo in otavo mi ne gré, kakor drugim, čeravno travnikov ni treba obdelovati.

B. Kdo pa ti je tega medveda natvezel? Travniki hoče dela, da trava raste. Kjer je premočirno, kopaj grabne, da se voda v nje odteka; kjer je presuho, napeljuj če moreš vode na-nj, in kjer mah raste, potresi pepéla, povleci z brano, preorji, pognoji, obsej s travnimi semeni in boš zboljšal svoje travnike, polovico sena več pridelal, boš zamogel več živine rediti, več gnoja pridobiti, njive, travnike, ngrade gnojiti in zboljšati in tako si svoje pridelke pomnožiti, ali če bi tudi kakih 15 centov sena več pridelal

*) Ptolem. „Geog.“ I. II. 14. Prokop. „Bell. goth.“ I. I. 15. Primeri: Muhar in Ankershofen v junih zgodovinskih bukvah.

in prodal, bi za-nj kakih 20 gold. potegnil. Premisli, koliko zgubo ti lenoba tudi v tem naključja! Še nekaj: kako je pa kaj tvoja ajda? al si je kaj dosti pridelal?

A. Z ajdo je pa letos posebno slabo, slana jo je posmodila in le v hribih mi je je nekaj ostalo.

B. No! koliko si je vendar dobil?

A. Je še nisim omlatil in spravil.

B. Kaj pa čakaš, saj je že sv. Martin!

A. Saj se mi je ne mudi mlatiti, jo bom saj bolj za seme prihranil.

B. Prijatelj, slabo tudi v tem gospodariš, zakaj ptice ti je bodo dosti pozobale, miši snele, veliko jo bo začelo kaliti in rasti in tako je znaš spet kakih 5 mernikov manj pridelati, kakor pa ti je je Bog še pustil, in saj 10 gold. zgube imeti, ktere bi ne bil imel, ako bi jo bil spravil ob pravem času. Al spoznaš zdaj svojo škodo, ki ti jo čez leto le tvoja lenoba napravi? Pri pšenici 30 gold., pri sadji 20 gold., pri vinu 30 gold., pri senu 20 gold., pri ajdi 10 gold., skupej 110 gold. in koliko pa še pri drugih rečeh, ki ti jih tukaj ne očitam. Povej mi: ali ti ni žal za-nje?

A. Kako, da bi mi ne bilo!

B. Da bi ti pač očitna zguba oči odperla!

J. Jazirk.

Kratkočasnice.

— Neki gospodič si je hotel jezdnega konja kupiti. Ker pa ni vedil, kako se starost pri konjih spozna in se je bal goljufan biti, uprašal svojega prijatla za to. „Po zobéh prav lahko“ — mu odgovori ta. — Drugi dan gré gospodiček k mešetarju, ki mu pripelje prav lepega mladega konja na ogled. Naš gospodič mu berž pogleda v gobec; potem pa nejevoljno reče: „Kaj mislite, da bom tako staro guro kupoval, ki je že čez 30 let stara?“ — Štel je namreč zobé, ker mu je prijatelj rekel, da se starost kónj po zobéh spozna.

— Dva kmeta se pogovarjata, kako dobro da letina kaže. „Če ta pohlevni dež le še 3 dni terpi — reče eden — bo vse iz zemlje lepo vèn prišlo.“ — „Nikar, prijatelj, ne govorite kaj tacega, pomislite, da imam že dvé ženi pod zemljo; kaj bi revež začel, ako bi tudi te dvé vèn prišle!“

— „Ali Vam nič ne dé, če tobak pijem“ — uprašal mlad fantalin komaj 15 let star nekega starega moža, s katerim se je po pošti peljal. „Meni nič ne dé — mu dobro odgovori stari mož — če le Vam ne!“

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 14. marca. * Žitna cena po malem pada; blizo 4000 vag. koruze se je prodalo po 3 fl. 50 do 56 krajc.; pšenica je po 6 fl. 40 kr. do 7 fl. 30 kr., vlaška po 5 fl. 30 kr. do 6 fl., soršica (napolica) po 5 fl. do 5 fl. 15 kr. (tričeterica) po 5 fl. 30 kr. do 6 fl., oves po 2 fl. 6 do 15 kr. V Karlovcu je malo kupčije pa dosti žita na ponudbo. Čez morje se pšenice ne bo kaj prodalo, ker je je na Laškem dosti, za koruzo pa bolje kaže.

Iz Gorice 20. marca. *) Dopis iz Gorice v 22. listu „Novic“, kateri popisuje v spomin občeznanega veselega prigodka od mene S. t. m. napravljeno slovesno besedo (koncert), po mnogi iskreni hvali sklepa s sledečimi besedami: „V imenu mnozih, ki so bili pričujoči, moram še ponižno željo tukaj razodeti: naj bi se priizberi za deklamiranje ugodnih pesniških del gledalo tudi na zapopadek: ali je za mladino ali ne.“

*) Vsled tiskarne postave nismo mogli odreči natisa temu dopisu. Vred.

tudi drugej, po polji, gorah in planinah. Lekarji in zdravniki obrajajo take poljske, posebno planinske zeliša še bolj, kakor vertnarsko umetno izrejeno zelenjad: kajti perve imajo več zdravilne moči v sebi, kakor une, tedaj so kot zdravila tudi krepkejšje od unih. Take zeliša naj berejo tedaj ljudje po kmetih!

Marsikdo, ki rad zelišari, utegne prašati: „kakošnih zeliš potrebujejo pak lekarji, da bi jih mi brali, pa donášali njim?“

Odgovarjamo tole:

Lekarji in zdravniki potrebujejo iz rastlinstva mnogo mnogo stvari. Tu sem spadajo razne trave in zeline, cvetlice, lesovi, skorje, korenine, sadje, semena ali zernje, smole, med in vosk, rastlinske soli itd. Od posameznih teh — se vé da domačih rastlin hočemo tedaj nekatere imenovati, pa le take, ktere kmetje poznajo, ktere po naših krajinah rastejo, ktere tedaj ljudje lahko poiskati in brati zamorejo.

Izmed perja in trav so lekarjem in zdravnikom potrebne: Čantara ali svederc, čerlenka, divja cikorija ali pripotnik, metlika, pélin, beli slez, trubelika, volčja jagoda, čbelna ljubica ali melisa, cveteči materinčjak, metica in poprova meta, miloduh ali ožepek, orehovo listje, močirna detelja, roman, ruta, šetrajka, babja dušica, vratač, regrad, veronika, jelenov jezik, pljučnik, podbél, rudeči naperstnik, rožmarin, slezica, koprija, oméj ali urajnica, žobej, zobnik.

Izmed cvetja in cvetečih zeliš: Bodeča borga, čudenica, male in velike gamilice, sivka, divji mak ali purpelica, majkina dušica, roman, vratač, vertnice, bezgovo in lipovo cvetje, timjan, lučnek, modriš, ternjolica ali černi glog in drugo cvetje.

Izmed lesov: Brinjevina, hrastovo ohmetje.

Izmed skorij: Skorja divjega kostanja, volčjega koréna, brestova in hrastova skorja, robine in tako dalje.

Domačih korenin potrebujejo lekarji sila veliko. Take so: Broč, divja dina, gorec, čudenica, kolmež, beli slez, hren, križatica ali prostrel, metlika, praprot, kopitnik, torica, volčja jagoda, pripotnik, olant, oman al tolski korén, šteznik, zvišč, pirika, čemerika, teloh, sladčič, gladiš, petersilj, regrad, trebelika, divja vinika ali hostna čerlenka, virh, zôbovec in še mnogo drugih korenin.

Izmed sadja so lekarjem ugodne: Aptove in brinjeve jagode, bezgovo grozdje, suhe češplje, černe gloginje, maline, murve, ribizi.

Izmed semen: Ber, koper, lesiček, onež, kum, čebuljice in seme podleskovo, lan, gorčica, zobnik, nezreli laški orehi, vodenipoper, makovke in makovo seme, tičje prosó itd.

(Dalje sledi.)

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hicinger.

4. Kako je stala sedanja slovenska zemlja ob času Rimljanov?

(Dalje).

b) Panonija je bila v izhodu od Norika in Istrije; proti severju in jutru jo je mejila Donava, in proti jugu Ilirija z Dalmacijo in Liburnijo. Bolj natanko je tukaj

prašati za mejo proti Istrii in Liburnii z Japidijo, ktero Ptolemej steguje do hribov „Mons Albanus“ ali „Albius“ in „Baebii montes“. „Mons Albius“ je Snežnik in drugi hribje pri Ložu in Cerknici, kteri se v severji s Hrašico sklepajo, v jugu pa konce proti horvaškemu Kleku pošiljajo; na tiste hribe tudi Schönleben namerja, ko govori od Japodov, med ktere zemljopisec Strabon tudi tisti hrib na ravnost postavlja. „Montes Baebii“ so brijbe, kteri gredó po sredi vojaške granice proti Dalmaciji; tako terdi zgodovinar Farlati v svojem *Illyricum sacrum*, tako kaže zemljopisna stopnja, pod ktero jih Ptolemej stavi. (Če velja Terstenjakovo razlaganje za „Babje gore“, se s tem tudi snida véra od shodišča copernic na Kleku ¹⁾).

Po takem je od sedanje slovenske zemlje k Panonii spadala Štajarska na izhodni strani od Plača in Pohorja, zemlja ogerskih Slovincov in Kranjska na dolenski strani z ljubljansko in verhnjsko okolico, ktera se je pa poslednji čas z Gorenskim vred k zdaljšani Italii prištevala. Stanovavci poleg Drave so bili Sereti, morebiti tudi še Serapilli, poleg Save in Kerke pa Latobici. (Morebiti na Latobike še opominja skrivni latovski jezik). Večje mesta v tem delu so bile: Peto-vio Ptuj, Rogando Rogatec, Noviodunum, pri Kerskem, Praetorium Latobicorum, pri Trebnem, Aemona Ljubljana, Nauportus Verhnika, ktero zgodovinar Vellej Panoncom prilastuje, dasiravno je bila izvirno tavrisko naselišče. Pozneji čas se je zemlja pod Dravo in poleg Save imenovala Savia, ter je imela lastnega oblastnika in poglavno mesto Siscia, Sisek; k Savii je spadala Štajarska južnodravska in Kranjska dolenska ²⁾).

c) Ilirija z Dalmacijo, Liburnijo in Japidijo se je v severji dotikala Panonije, v izhodu Misije, v jugu Macedonije; proti zahodu ji je bilo jadransko morje in Istria. Japidija je bila severna stran Ilirije, ki se je pa pozneji čas pod imenom Liburnije gubila; primorska reka Arsia, Raša, je delala naravno mejo proti Istrii. Od slovenske zemlje, ako se njene meje jemljejo po g. Kozlerjevih naznanilih ³⁾, je pod Japidijo spadal del notranje Kranjske z ložko in cerknjsko okolico in Pivko, in del severne Istrije, sedanje selišča Čičev. Tukaj na obeh straneh hribov so stanovali Japodi, tukaj ste bile zaveljo boja z Rimljani slavne mesti Metullum, Metle in Terpo, pri Ložu. Mesta Tarsatica, pri Reki, Arrupium in Avendo, med Senjem in Siskom blizo Modruša, so žena horvaški zemlji iskati, kakor kaže Peutingerjeva tabla, in Antoninov potopis ⁴⁾).

d) Italija z Istrijo in Karnijo, ktera se je pozneje v imenu Venecije gubila; ta del Italije se je v izhodu dotikal Ilirije, in v severji Norika. Naravno mejo proti Noriku so delali hribje, kteri so se „Mons Oera“ ali „Alpes Juliae“ imenovali, in so v širjem pomenu sedanje juliške in karnijske planine obsegali, razun teh še „Mons Carusadius“, to je Kras. Istrijo pa je od Karnije ločila sloveča reka Timavus pri Divinu, in Karnijo od Venecije Tilaventus, Tagliamento, Temenica. Od sedanje slovenske zemlje je tedaj k Istrii spadal del notranje Kranjske z vipavsko in idersko dolino, in pred ko ne z nekaj Krasom, in del severne Istrije s teržaško okolico, h Karnii pa goriška in svet furlanskih Slovincov s kanalsko dolino. V Istrii so bile mesta Tergeste, Terst, Aegida, Koper, in v Karnii Castra Ajdovšina. Zunaj sedanje slovenske zemlje pa so prav za prav že bile v Istrii še mesta Parentia Poreč, Pola Pule, Piquentum Buzet; potem od Japidije mesti Albona Labin, Flanona Flamin; in otoka Curicta

¹⁾ Ptolem. I. II. 15. Strabo I. VII.

²⁾ Plin. „Hist. nat.“ I. III. 28. Ptolem. I. III. 1. Vell. Patere. I. II. Notitia imperii occid.

³⁾ Koledarček slovenski leta 1855. str. 45.

⁴⁾ Ptolem I. II. 17. Appian. bell. illyr. Tab. Peutingeriana ed. Scheib.

Kerk, in Apsorus Kres; potem v Karnii: Aquileja, ktera se je svoj čas drugi Rim štela, in Forum Julii, Čevdat ali staro mesto *).

To razlaganje saj po večjem kaže, da se s starimi narodi poleg Drave, Save in v jadranskem primorju ob časih Rimljanov ni vse spremenilo; z mejniki in mesti, s hribi in vodami vred je še zmiraj kaj prejšnjih življenj utegnulo ostati. (Dalje sledi.)

Kratkočasno berilo.

Kersting vidi s persti in sliši z roko.

(Iz Lista.)

Slepi Kersting je mogel v mladosti, dokler je še vidil, večkrat hoditi skozi podzemen hodnik. Od straha je večkrat mežal skozi gredé. In tū zapazi nekaj, kar mu je pozneje, ko je bil oslepel, zelo na korist bilo. Namreč, kadar koli se je v onem hodniku kaki tverdi stvari približeval, občutil je vselej po celem telesu neko vročino. Naprej poskušaje dognal je dotle, da se v tami nikoli ob nič udaril ni, in je pozneje v svoji slepoti sem tam hodil brez najmanjše nevarnosti.

Kersting je v slepoti več sestavkov o gospodarstvu spisal in čital je tipaje debelo tiskane knjige. Pismo je najpred dobro sam za-se otipal, in potle ga je gladko čital. Al da zelo tanek čut je naenkrat izgubil, in to ravno v to jutro, ko je vid zadobil. Po njegovih besedah so mu postali persti hipoma kakor gluhi, in občutil je tako serbenje tam, kakor bi mu bile ravno pred rane zarastle. Več dni si s perstmi nikake reči ni dotakniti upal, in v jednomer jih je mel, in potem oni čut popolnoma izgubil.

Dokler je slep bil, si je kratil čas tudi s tim, da je na vertu rože sadil, drevje cepil, klinčke presajal itd. Vsako jutro je obiskoval svoje drevesa in sadike, skerbljivo jih je šlatal, in je znal tipoma barve na cvetji, in popke na drevji natanko razločevati. Pozneje ga še drugo zlo zadene, da je oglušel. Al tu je opazil, da razni glasovi v njem tudi različne občutke izbujaajo. Zaproši tedaj svojo ženo, da mu celo abecedo najprej po versti na roko izgovori, in potem brez verste. Pri vsakem glasu je občutil nekaj posebnega, ko se je ponavljalo, kolikorkrat se je glas izgovoril. Po tem potu se je s časom naučil, da se je s svojo ženo pogovarjal, ker je ona le njegovo roko vzela, pa nesla pred usta in počasi govoreč na njo dihala. Ko mu je pervikrat abecedo pravila, bilo mu je pri glasu r, kakor bi se mogel zadušiti. Serce se mu skerči, jame se na celem telesu tresti, zakriči in strahoma spregovori: ah! za Boga, kaj počenjaš z menoj? In pozneje je ravno to občutil, tako, da se je žena, kolikor mogoče; tega glasú ogibati, ali vsaj ga lagše izgovarjati morala. Dokler je bil slep in gluhi, bil je skoraj vedno vesel in imel je prav razsvitljene misli.

Potopis vodene kapljice.

I.

Tamna noč je pokrivala nemirno morje. Kaplje razkačene vode so skakljale, prekucovale se, tulile, kregale se; jokale in smejale se tudi vmes. Nekterim od njih je bila pa že njih sorodna družina predolgočasna in te so si kaj boljšega želele. — Dan napoči in kmalo je prijazno sonce černe oblake in tamno noč pregnalo. Tudi ni veliko časa preteklo, da je sonce že visoko na jasnem nebu stalo in nemirno ljudstvo tam doli v mokrem kraljestvu ogrevalo. Naša lahkoživka komaj gorkoto sončno začuti in jasni zrak zagleda, kateri se je kakor drugi ocean nad njo razprostiral, že zaželi v te daljne kraje podati se in bližej dobrotljivega vira vsega življenja priti. S solznimi očmi zdihuje proti soncu in ga usmiljenja prosi. — Komaj sonce nje pri-

serčne prošnje zasliši, že pošlje hitro do nje eno pest kaj vročih žarkov, kateri so kaj naglo do nje dospeli.

Naglo se vzdigne naša kaplja, ktera je že dolgo želela, novega kaj viditi, in hiti nakviško. Da bi ji pa dolgi čas ne bilo, so prijazni žarki več njenih sestic sabo odpeljali. Pa komaj se vzdignejo že zapazijo, da ena druge ne vidijo. Pa vendar so se veselo dalje in dalje peljale tako visoko, da se je vsim že v glavi vertilo; pa si vendar niso dale počitka. „Visočee, le še, le še visočee“, so bile njih edine besede. Pa glej! kmalo potem pridejo do neke zračne reke ali toka, v ktero vse kakor žabe poskačejo in se dalje odpeljejo. Zdaj se niso več nakviško, ampak proti severju peljale. Vidile so ptuje mesta in vasi, neznane dežele in otoke. Naša kaplja bi bila rada svoji tovaršici, ktera je tik nje plavala, svoje začudenje razodela, pa je vidila ni. V starem stanovanji si ni nikoli mislila, da je toliko suhega in toliko mest in vasi na zemlji. V tacih mislih je že deleč proti severju priplavala in ni zapazila, da je že sonce blizo hriba. Ko je pa sonce popolnoma za večerne hribe se skrilo, ji je bilo kaj tesno pri sercu. — „O, kako je mraz“, zdihne, „ko bi le do zemlje mogla, doli je gotovo gorkeje! Ko bi bil le kak zelen germicek ali kaka krasna rožica tukaj, da bi pod streho prenočiti zamogla. Tako mi ni prestatil!“

Komaj to izgovori, se že začne proti zemlji pomikati s svojimi nevidljivimi sestricami. Kolikor nižje pride, toliko težje se čuti. Še deset korakov in ona sede na popek neke rožice, ktera se ravno razcveta. Rada ji ta vrata odpre, in vesela kapljica smukne v novo prebivališče, se ogleda, si posteljo napravi in tiho zaspi.

(Dalje sledi.)

Novičar iz raznih krajev.

Ministerstvo denarstva je določilo, da naj se zastale vplačila prostovoljnega državnega posojila ravno tako eksekvirajo, kakor državni ali občinski davki. Vendar naj politiške gosposke s podučevanjem in z živo besedo si prizadevajo, da ne bo potreba se tacih silnih sredstev v ta namen posluževati. Ako taisti, ki se je za ta dolg zavezal, na kant pride, brez da bi bil vse poplačal, naj se po zagotovilu ali kavcii seže. Ako je vzrok neplačanja njegova začasna nezmožnost, naj se nižje uradnije na vikše oblastnije z nasveti obernejo, da bi mu bil začasen odlog plačila brez uštetve zamudnih obrest dovoljen. Le pri očitnem protivljenji se ima proti zamudniku po celi ojstrosti postave ravnati. — Dalej je ministerstvo denarstva določilo, da se na listih porabljenih štempeljnovih marke tudi tistikrat menjati smejo, ako ni po postavah zapovedani štempelj na list pritisnjen bil. Ravno to velja tudi, če pri listih s tacimi markami prva pisana črta ne gré čez štempelj, ali če clo v kolek štempeljnovih marke seže, ako niso drugač sumljive. — Pomenki poslancov na Dunaji zavoljo pretresa poglavnih podlag, na ktere bi se imel mir opirati, so vsaki drugi dan. Končani bojo 2. aprila z glavno sejo. Oba rusovska poslanca se pri tem zboru nek prav pomirljivega duha kažeta. — Na Dunaji se dokaj govori, da se bosta naš cesar in pa francozki mesca aprila snidila. — Kdaj jo bo Napoleon v Krim odrinil, se nič ne vé, to je gotovo, da ga francozka cesarica ne bo tje spremila. Ona noče, da bi ljudje mislili, ako bi s svojem možem šla, da je to le pot za kratek čas. Pa tudi Turki so se nek zlo prestrašili, ko so zaslišali, da bo francozka cesarica k njim vas prišla. Kako jo sprejeti, ker jim njih véra prepové, žensko s tako častjo sprejemati, kakor cesarici gré! — Vse oči zdaj gledajo na novega rusovskega cara. Zanimivi je toraj odgovor, kterege je poslancom petrograških plemenitnikov dal, ko so mu volitev poveljnikov deželske vojske na znanje dali. Tako se glasi: „Zarotim se, svojim sovražnikom ne pesti rusovske zemlje prepustiti. Branil bom domovino daljnih napadov, in roka naj mi vsahne, če

*) Ptolemej l. III. 1. Plin. „Hist. nat.“ l. III. 22. 23.

Take in enake cvetlice, trave ali zeliša, jagode, skorje, korenine in semena naj tedaj berejo ljudje po kmetih, kar utegnejo, kakor smo že omenili gori, celó mali otroci, pastirji, ženske opravljati.

Ni pa jednako, kdaj, to je, ob kateri letni dóbi ali ob katerem vremenu se zeliša, njih perje, cvetje, korenine itd. berejo. Uzrok je, ker njih zdravilne moči niso ob vsaki letni dóbi enake, tudi apotekar ne more rabiti takih zelín, ktere niso bile ob pravi dóbi nabrane. Ravno tako ni enako, kje da zelinje raste, ktero hočejo zelišarji brati. Boljše in krepkeje so zeliša, ktere pri prisojnih goricah in suhih krajih rastejo; naj krepkeje je pa planinsko zelinje. Po močirjih ali osojih rasteče bilje zdravnikom ni vgodno. Hočemo tedaj za tiste, ki zelišarijo, tudi v tem nekoliko bolj natanko govoriti.

Korenine se ne smejo nikoli poleti brati, temoč le ko prihaja pomlad, preden je mezga v perje stopila; ali na pozno jesen, ko je mezga zopet navdol se umaknila. Le korenine taci rastlin, ktere v vodi rastejo, postavim kolmež, utegnejo se tudi o drugi dóbi izkopovati, le pozimi ne; zlo mesnate korenine pa pred zimo ali kmalo po tem, ko je seme dozorelo. — Izkopane korenine naj zelišar s kako šetico v vodi očisti, pa naj jim odpravi parst al drugo nesnago, ktera bi se jih morebiti deržala. Če jih kaka zvunanja koža krije, jih mora tudi olupiti.

Trave ali zeline nabirajo se, ko so popolnoma dorastle; treba je pa gledati na to, da se prej odrežejo, preden razcvetejo. Za njih odrezanje naj zelišar tudi pričaka suhega vremena; naj pa zelín ne reže koj po dežji, ker takrat bi utegnili mokrota škodovati, ktera jim je obvisela; odrezano mokro bilje gnije tudi hitreje. Perje naj se potem kakor korenine na zraku suši; če je pa zlo sočnato, je treba, da ga v kaki sušivnici posuši nabiravec.

Kader zelišar cvetje in cvetlice bere, naj tudi gleda, da jih terga kmalo po tem, ko so razcvetele, pa tudi ob suhem vremenu. Kjer so cvetlice drobne, postavim, na pelínu, romanu in enaki rastlinji, naj jih odreže s tankimi steblici vred.

Kader ljudje nabirajo skorje od germov ali od drevja, naj opravljajo to v raznih letnih dóbah. Drevne skorje je naj prikladnije brati spomladi, ko muzga se penja; potrebno je to pri takih, ktere so bolj smolnate; skorje od germja je narbolje lupiti v jeseni. — Ko se les nabira, je treba, da mu odlupimo belíno (to je, tanko kožico med lesom in zvunanjo skorjo), hrani se pa naj težji dellesá, ker v tem je le zdravilna moč. Nabira se pa les pozimi, ali ko topla spomlad prihaja.

Sad je narbolje pobirati, ko še ni popolnoma dozorel; tako, postavim, brinjeve jagode.

(Konec sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hicinger.

6. Ali je v starem času med Donavo in jadranskim morjem bilo ktero ljudstvo slovenskega rodu?

Nekdanje zgodovine narodov so učeni možje poslednje čase začeli vse drugač preiskovati, kakor se je pa nekdanje leta godilo. Stare spise v jezikih in čerkah pred neznanih, stare spominke v znamenjih ravno tako nenavadnih, nekdanje jezike same po koreninah in slovniški zlagi besed, nekdanje vére narodov z vsimi čudnimi božanstvi, ostanjke poprejšnje umetnosti in obertnosti, tudi ostanjke nekdanjih navad, pripoved in basen, vse to pregledujejo, primerjajo, in od tod sklepe delajo. Po takem potu ni samo daljna Indija odkrita, ali Egipt ali Amerika iz starega časa;

temuč tudi v bližnjici se je že veliko našlo, na kar se popred ni mislilo, kar se še domišljevali ni prederzovalo, na primeru, od staroitalskih, celtiških in germanskih narodov. Ni tedaj nič čudnega, da so tudi Slovani začeli na čase svojih nekdanjih očetov gledati in prašati, kako so govorili, kaj so verovali, kako so živeli, kje so stanovali. Staroslovenski jezik preiskuje Miklosiĉ, Caf, Terstenjak, in spričujejo, da je s staroindiškim ali sanskritskim bolj enak v koreninah, kakor kateri drugi si bodi evropskih; to bo utegnito tudi učenim družih narodov v prid dohajati, ker so do zdaj pri primerjanju jezikov slovenskega večidel memo pušali, ga še pri preiskovanju slovanskih reči večidel niso znali ali znati niso hoteli. Véro starih Slovanov sta preiskovala Kolar in Hanuš, preiskuje zdaj g. Terstenjak, in razjasnjeno je, da je bila prava hči bramanske v Indii, da je pa tudi v Perzii in Egiptu imela predpodobe; tudi to ne bo brez dobička še za učene družih narodov, ker še le v nar novejšem času so začeli spregledovati notranjo zvezo vsih starih vér med seboj; kakor namreč je vsim jezikom en jezik deblo, ktero se je o babilonski zmedi v veliko vej razcepilo, tako je tudi vsim starim vérám ena véra korenina, ktera pri zidanju visocega stolpa od pravega Boga ločena se je na veliko strani razrastla *). Stare pripovedi, stare pesmi nabirajo pri vsih slovanskih narodih, od starih navad ali običajev slovanskih ljudstev se je že mnogo odkrilo, in se še odkriva; mož za take reči marnih ni na drobno šteti. Stare slovanske spominke zlasti od božanstev so že nekaj odkrili nemški starinoslovci, ker v stari Retri na Meklinoburškem in na rujskem otoku v pruskem pomorju so bili kedaj sloveči templji slovanskih božanstev; druge starinske reči preiskujejo učeni možje na Českem, Poljskem in Ruskem. Pri nas Slovencih se je g. Terstenjak obrnil na pregledovanje spominkov iz rimskega časa, zakaj tudi tisti morajo nekaj vediti od starega ljudstva, ktero je kdaj tukaj stanovalo, ker ga Rimljani niso nikakor ne vsega spremenili ali pokončali; tudi čisto slovenski stari spominki se hočejo semtertje kazati, pa nasprotniki jih spred očí grabijo, in starim Celtom donašajo. Vendar se je že tudi po tej poti marsikaj začelo odkrivati, kar bo v pojasnovanje staroslovenske zgodovine teknilo.

Leto je bilo primerjeno pred opomniti, da vsak bravec utegne spregledati, koliko je sedanje dni več mogoče najti in izvediti, kakor pa se je dalo pred marsikterimi leti. Zdaj toraj naj bo odgovor na vprašanje: Ali je bilo v starem času med Donavo in jadranskim morjem ktero ljudstvo slovenskega rodu?

Bolj morebiti iz notranjega občutka, in po nekakem ostanjku starega izročila, kakor pa iz učenega prepričanja je Vodnik zapel: „Od nekdanj stanuje le tukaj moj rod“; kar ga je namreč starka učila, to ga je mikalo posnemati. Današnje čase je Vodnikov izrek dobil, in še dobiva potertjenje, kjer ga je ta slavni mož naše rodovine začel iskati, pa si ga domišljevali ni prederzoval, v slovenskem jeziku in v starih spominkih. Ktere dokaze tedaj imamo do zdaj, da so Slovenci že nekdanji čas tukaj stanovali?

a) Staro izročilo in stari spominki. Staro izročilo se sicer pri nas bolj pogreša, pa se hrani pri severnih bratih. Čehi iščejo svojega Čeha, Poljaki svojega Kraka in Lehá v južni deželi med Donavo in jadranskim morjem; nar starji slovenski zgodovinar, ruski Nestor, na ravnost piše, da v Noriku je domovina prvih Slovencev. Na to izročilo se je opiral Šafařik v svojih starožitnostih slovanskih, ko je pisal, da so Slovani že v nar starjem času do jadranskega morja naseljeni bili, da so se pa ob napadu Galijanov mogli čez Donavo za tatranske hribe umakniti. To je ravno nasprot mnenju nemških zgodovinarjev, kateri za Slované ne vedó druge poti iz Azije, kakor le nad črnem morjem; še tudi nočejo zlo starega

*) Wiseman „Zusammenhang d. Ergebnisse wiss. Forschung mit d. geoff. Religion“ 1. 2. in 3. razlaganje.

časa za njih prvi prihod v Evropo znati, na primeru Muhar za ta prihod terdi peto stoletje pred Kristusom ¹⁾. Vendar, ako stari greški in rimski pisatelji na ravnost ne govorijo od Slovanov, to molčanje še ni ravno gotov dokaz, da Slovenci nikakor niso še mogli tukaj biti; zakaj Grekom so bili severni narodi sploh bolj neznani, in Rimljani so nar bolj za tiste narode vedili, s kterimi so se bojevali. Pa nekoliko so nam pustili zapisanega od prihoda nar starjih prebivavcov sedanje slovenske zemlje; pripovedi od Argonavtov, potnikov iz konca črnega morja, kažejo ravno na daljno Azijo, Herodotov opomin od Siginov celó očitno na Medijo, ktera ni toliko deleč od Indije; in to je ravno stran, od kodar so Slovenci mogli priti, naj so že prišli kteri čas si bodi. Ako pa stari pisatelji od kterega ljudstva v teh krajih pravijo, da je ilirskega rodú, s to besedo dostikrat nočejo nič družega povedati, kakor da ni celtiške korenine, ktera jim je bila bolj znana. V staro Ilirijo namreč, ktera je bila prav za prav med Drinom in Narento, so prišli k prvim stanovavcom pozneje Pelazgi, in po kralji Hillu se je začelo zdaj ime Ilirov, kakor dokazuje Farlati v svojih zgodovinskih bukvah iz starih pisateljev ²⁾. Kterega rodú da so bili prvi stanovavci Ilirije, ni povedano pri starih pisateljih; od Pelazgov pa je zdaj dokazano, da so bili rod feniško-egiptovskega plemena, njih mlajši so sedanji Arbanaši. Greški in posebno rimski pisatelji pa so pozneje vse narode med Donavo in jadranskim morjem imenovali ilirske, dasiravno niso bili vsi enega plemena; tedaj je v ilirskem imenu prav lahko kaj slovenskega hranjeno.

Temu nasprot vendar pravijo zoperniki: Od Slovincov v sedanji njih domovini ni nobenega glusú pred letom 568 po Kristusu; tako se nahaja v zgodovini Paula diakona in v letnikih Fredegarjevih ³⁾. Pač samo to še ni noben gotov dokaz, ker ta dva pisatelja ne govorita od tega, kdaj da so Slovenci v to zemljo prišli, kakor, na primeru, od Horvatov in Serbov določne letnice pripovedujejo, ampak bolj to popisujeta, kdaj da so Slovenci z Longobardi in Franki v boj zadeli. Slovenci so bili pri vsem tem lahko popred na slovenski zemlji, kakor so bili kdaj Celti pozneje na njej, kot so pa zgodovinarji dolgo časa terdili, namreč za celih dvé sto let razločka. S tem pa ni misel zagotovljati, da ob času velicega preseljevanja narodov niso nobeni novi naseljniki k starjim slovenskim bratom došli; zakaj skozi in skozi ob dolnji Donavi so Slovani že v sredi petega stoletja stali, in so jo kmali začeli čez to reko vdarjati, in si na to stran sedežev iskati ⁴⁾. Čudno bi bilo pa vendar, kako da se vsa zemlja ob Savi, Dravi in Muri v šestem stoletju ob enem pokaže vsa slovenska, ko bi ne bilo popred slovenskega rodú že tukaj; saj ob času velicega preseljevanja ni bilo vse pobito, ali ni vse drugam se preselilo, kar zgodovina tudi ne pripoveduje. Ob času sv. Severina, kteri je ravno po nar hujem razdjanji od l. 454—480 v Noriku živel, dežela sicer ni bila pregosto vendar tudi ne celo redko obljudena, kakor je očitno iz popisa njegovega življenja; sicer so se rimski naseljniki po volji kralja Odoakarja l. 488 v Italijo poverili, pa domači vojaki so v deželi ostali. Dvojno pleme ljudstva se pozneje ravno v početku kneza Igvota razloči, stari ostali, pa tedaj sužnji stanovavci, ktere je knez kot verne gostil, in novi naseljniki tedaj gospodje, kterim je kot nevernim slabo stregel ⁵⁾.

Utegnil bi kdo tudi iz cerkvene zgodovine nasprot staviti: Ako so bili Slovenci že od starega časa v deželi, so mogli do šestega stoletja vendar že kristjani biti; kako

da je pa keršanstvo ravno po Slovencih od konca šestega do konca osmega stoletja toliko nasprotovanja terpelo? Na to je odgovor, da se mora naj pred razloček storiti med prejšnjimi stanovavci in novimi naseljniki, da je po tem sila in stiska Hunov ali Obrov ceniti, in verh tega še množica novega zaroda od hunskih očetov in slovenskih mater šteti; ravno od tega novega zaroda Fredegar piše, da se je zoper svoje očete Hune vzdignil, ter je njih jarm otresel ^{*}). Na drugi strani se pa ravno od verske strani to utegne prašati: Praznoverstva se med našim ljudstvom še zdaj obilno nahaja, in to vse le na slovansko basnoslovje opominja, zakaj ni sledú od celtiškega ali germanskega, razun kolikor so si vse paganske vére enake? ali zakaj je to praznoverstvo toliko ukoreninjeno? Na tako vprašanje se pač ne more lahko drugač odgovoriti kakor s tem, da je že od nekda moglo tukaj ljudstvo stanovati, ktero je ravno take basni verovali. (Dalje sledí.)

Kratkočasno berilo.

Potopis vodene kapljice.

II.

Jutro napoči. Naša popotnica se zbudí, iz spavnice prileze in se na eno zeleno peresce vsede. Ko se zopet zlato sonce čez goro privozi, voši kaplja staremu dobrotniku dobro jutro. Sonce se pa v njenem čistem obličji blisketá in jo s svojim sedmerim kinčom ovenčuje. Popotnica nemirna vse reči krog sebe ogleduje, pa kmalo ji je zopet dolg čas. Zopet si želi v sinji zrak odpeljati se in res tudi sonce poprosi sabo jo vzeti. Ko ji je bila prošnja dovoljena, se vzdigne in se z drugimi sestrami proti jugu pelje. Strašno hitro so se peljale, ker so v eni uri sto ur deleč prišle. Veliko bogatih mest, prijetnih vasí in rodovitnih dežel so občudovale in tudi semtertje svoje sestre vidile, ktere so v domačii ostale bile.

Pa pride ji kmalo na misel: variatio delectat, in začne sonce nadlegovati, jo še enkrat na zemljo pustiti. Koj se ni dal mili oče pregovoriti, pa ko nje prošnje ni bilo ne konca ne kraja, se ji zadnjič vendar udá, in pošlje merzel veter. Kako ji je bilo čudno pri sercu, ko se sivega mehurčka in toliko poprej nevidljivih prijatlíc in sestic tudi v sivi obleki zagleda. Ena drugi so se približale in se v siv oblak zbrale. Kolikor več se jih je združilo, toliko večji in tamnejši je postajal oblak. Zadnjič niso bile več v stann v zraku se obderžati in jele so se proti zemlji peljati. Z veselom zadovoljnostjo se je zdaj naša popotnica ogledovala, ko je tako čista postala. Kolikor nižje je to ljudstvo prišlo, toliko več se jih je zedinilo. Veči in večji so prihajale, in zadosti dorašene so do zemlje priskakljale. Zdaj ni mirú. Po gojzdi in po travnicah, po listji, po suhi parsti in po terdem kamnji se čuje veselo šumenje, veršenje in šeptanje nove armade. Naše amaconke si stanovanje napravljajo in se pri tem delu deloma prijazno pogovarjajo, deloma pa tudi pričkajo. Naša kapljica je z več svojimi sestrami na nek hrib padla; pastir pa, ki je tam ovce pasel, je rekel: „dež gré“. (Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gorice 28. marca. Na povabilo mnogočastitega gosp. V. J. Mencil-na v 24. listu, vsled mojega dopisa 11. dan t. m. v 22. listu „Novic“, spoznam za svojo dolžnost tukaj očitno imenovati troje iz tistih pesem, ktere so bile od gimnazijalnih učencov 8. marca deklamirane in ki so se nekterim enmalo spodtikljive in neprimerne zdele, slišati jih iz premladih ust, da si same na sebi in v svoji gameti niso morebiti ne-nravne. So tele: „die Spielkarten“, „der wilde Jäger“ in „Elvira“. Sicer je pa vse na tem ležeče, od ktere

^{*}) Fredegar chron. c. 48.

¹⁾ Muhar „Ueber die Einwanderung der Slaven. Geschichte der Steiermark“. II. Bd. str. 20.

²⁾ Farlati „Illyricum sacr.“ tom. I. str. 1—3.

³⁾ Na pr. Muhar v omenjenih bukvah; Koch „Judenburger Antiken“.

⁴⁾ Jornandes „de rebus get“. Procopius „de bell. goth.“

⁵⁾ Eugippus „in vita s. Severini“ b. 39. Anonymus „de conversione Carentanorum“.

biraje omenjenih rastlin, ter jih nosijo v Gradec trgovcom, ki jih pošiljajo celó v Turčijo. Tako se nabirajo tudi druge zeline, katerih obertniki potrebujejo, postavimo: bičje, brošče, koprive, mak, brezova, hrastova in verbova skorja itd. Veliko rastlin obrajtajo kmetje vse premalo, če lih pred očmi jim rastejo bogotno in obilno. Malopridne se jim dozdevajo, ker jih je povsod dovelj; temu pa ni tako. Poglejmo jih nekoliko bolj natanko.

Jako koristen je mah. Naj ga berejo pastirji ali priletni ljudje, ker delo ni težavno, pa vendar kaj okroglega verže. Mahú namreč upotrebujejo tudi obertniki za mnoge stvari. Va-nj zavijajo vertnarji rastline, mladiče ali cepiče, da jih razpošiljajo v daljne kraje, da vlažne ohranijo. Tapetarji potrebujejo mahovja, da razno pohišje z njim nabasujejo, postavimo, počivala, stole, arovnice itd. Tudi lomljive stvari zavijajo se v mahovino, da grejo nepoškodovane na dolgo pot. Umni gospodarji mešajo mah z mavto, kader pri vodi kaj zidajo. Tudi pokline bark in čolnov zamašujejo z mahom. Ako gnetimo mah med premog, dobimo dobro paljivo.

Praproť, ktereга tolikanj raste po gojzdi ali na neobdelanih krajih, služi tudi raznim obertnijam. Po nekterih nemških krajih berejo praproť, preden dozori, ga žgejo ter napravljajo potašelj iz njega. Da ž njim se postilja, vejo menda gospodarji povsod. Va-nj zavijajo trgovci lončene posode in razlomljivo blago, kader je treba odpošiljati ga v daljne kraje.

Kjer se nahaja resje (cvetè neprenehoma od perve spomladi do pozne jeseni), ga pridni kmetiči ne bodo zanemarjali; napravljali bodo iz njega metle, ktere so tudi potrebne, tedaj tudi v dnar gredó.

Po nekterih krajih išejo pridni ljudje na jesen in pozimi v hrastji in kostanjevi gomoljike, ktere se tu pa tam plodijo same od sebe, in ktere — kot jako prijetno jedilo — bogatim mestnjanom se drago prodajajo.

Ne mogli bi nehati, ko bi hotli naštetí mnogo rastlin, ktere po livadah in polji rastejo, pa služiti utegnejo lekarjem al obertnikom. Naj bi revni kmet oziral se pazljivo po domovini svoji; naj bi gledal, kaj okoli njega raste, cvetè pa zori, ali v stoterih prijetnih barvah lesketá; gotovo bo najdel koristnega rastlinja dovelj, ktero dosadaj je morebiti zanemarljal, ktero je pa jako vredno, da steguje roko po njem saj v majhen dobiček svoj.

J. Š.

Gospodarska novica.

(Krompir, ki je konec mesca majnika še zrel). Časnik „Zeit“ piše od tega krompirja sledeče: Baron Welček iz Čuhova, kteri nov spomladansk krompir Robinsona (Robinson's frühe Maikartoffel) že več let sadi, ne more prehvaliti tega sadú. Konec mesca sušca ali perve dni aprila ga sadi in zadnje dni majnika ali perve dni rožnika je že popolnoma zrel, tako, da se na njivi ravno tisto leto še kaj družega sejati ali saditi zamore. Tudi je ta krompir še čez leto popolnoma okusen, dober kakor kostanj.

(Krompir za več let posušiti). Parski topničar Bauer je našel neko važno ravnanje, po katerem se dá krompir suh za več let dober ohraniti. Francozka vlada je že veliko takega suhega krompirja armadi v Krim poslala. Kolikšne važnosti je ta nova najdba, se lahko razvidi iz tega, da en funt tega suhega krompirja je 25 možem zadosti za kosilo.

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hieinger.

6. Ali je v starem času med Donavo in jadranskim morjem bilo ktero ljudstvo slovenskega rodú?

(Dalje).

Vendar to, kar je do zdaj pripovedovano, le toliko dokazuje, da ni tako nemogoče in tako neverjetno, da so Slovenci že v starem času že v svoji sedanji domovini stanovali. Najdeni so drugi, drugač gotovi dokazi; taki so nekaj stare pri-povedi, nekaj stare imena narodov in mest, hribov in rek; potem pa so posebno stari spominki, kteri so sicer iz rimskega časa in v latinskem jeziku, pa vendar obsegajo imena božanstev in oseb, ktere so očitno slovenske. Nahajajo se ti spominki po vsi slovenski zemlji, še v krajih, kteri so zdaj ponemčeni. Ni si nihče mislil, da bi se taki kamni za spominke starih Slovincov smeli jemati, dokler se ni g. Terstenjak krepko oglasil. Vendar kdo na primer bo sledeče imena božanstev drugač vedil razlagati, razun po slovenski? Belinus, Belibog, Chartus, Čert, Černibog, Jarmogius, Jaribog, Spomladnibog, Jaribol, bog za spomladne bolezni; tudi imena Lavurus, Vercombog — ali ne kažejo slovenske korenike, namreč: lavu ali levu, beru ali merjasu vpodobljenega boga? Ravno tako imena oseb: Lascia, laska, ljuba, Bellicius, belček, Svetvedus, sveti vedež, Cupitius, kupec, Bregius, brežnik; — ali jih je mogoče kot neslovenske v nemar pušati? Nasprotniki sicer pri vsakem neznanem imenu précej na celtiško mislijo, pa nar manji reči so v stanu tudi po celtiškem pomenu razlagati. Pred naj se učijo celtiški jezik bolj umevati, po tem jim bo mogoče bolj s pravico terditi: zakaj da je celtiško; pa dostikrat bodo ravno po večji znanosti jezika mogli spoznavati: to ni celtiško, je slovensko. Da pod rimsko vlado pa narodski jezik ni bil vès od latinskega prevzet, kaže opomba zgodovinarja Velleja, da vsi Panonci znajo tudi rimski jezik: beseda sama naznanuje, da so namreč zraven tega še svoj jezik imeli ¹⁾.

Razun latinskih napisov pa se nahajajo tudi napisi v runah, to je v starih barbarskih čerkah, kakoršne so rabili severni narodi v starih časih. Pri Radgoni so se našle čelade z runami, ktere zadenjsko brane dajejo umeven slovensk izrek, kakor g. Terstenjak razlaga. Drug tak napis se je našel v cerkvi Matere božje v Koprivnici poleg Pod-srede, ktereга pa doslej še nihče ni mogel brati, ker ima nenavadne rune ²⁾. Nasprotniki sicer pri taki najdbi précej zakričijo: celtiške rune! dasiravno jih še brati ne vedó; njih dokaz je kratek, pa ravno tako lahek: sej Slovenci kaj tacega niso znali! ³⁾ Vendar so severni Slovani tudi rune rabili, kakor se vsak lahko prepriča, kdor v kaki obširniši mitologiji podobe slovanskih božanstev pogleda; zakaj na mnozih je z runami kaj zapisanega, kjer je zlasti ime Rethra lahko brati. Kar so pa znali severni Slovani, to tudi južnim Slovencom ni bilo nemogoče znati.

b) Véra starih tukajšnih stanovavcov. Preiskovanje starinskih spominkov ni samo rodú starih stanovavcov med Donavo in teržaškim morjem razodelo, temuč tudi njih misel in vest v božjih rečéh je razkrilo. Imeni Belinus, Belibog, in Chartus, Čert, Černibog, ste že popred Muharja posilile, na slovanske božanstva soditi, dasiravno je kot nasprotnik slovenščine pozneje svojo misel preklical ⁴⁾. Pa gosp. Terstenjak je začel za tem per-vim slovenskim sledom dalje stopati, in kaj je na taki poti našel? Basnoslovje severnih Slovanov je že dolgo znano,

¹⁾ Vell. Paterculus I. II. 110.

²⁾ Mittheilungen d. hist. Vereins f. Krain 1854, str. 15.

³⁾ Koch „Keltische Bildnisse und Runen“.

⁴⁾ Muhar „Röm. Noricum“ II. Bd., str. 31. Gesch. d. Steiermark I. Bd. str. 440.

keršanski misijonarji iz desetega in enajstega stoletja so naslednikom zapisano pustili; poslednji čas pa sta Hanuš in Kolar dokazala, da so slovanske božanstva si z indijskimi enake; zatoraj je bilo lažje mogoče, pri južnih Slovencih najdene spominke primerjati, in v njih tudi življe slovanskega basnoslovja spoznati. Pomniti je pa treba, kakošno da je indijsko-slovansko basnoslovje; nekaj pa se je tudi ozirati na perzijansko in egiptovsko, ker tudi od tega kot z indijskim sorodnega so živli v slovanskem ¹⁾.

Poglavitni stavek v vseh paganskih verah je to, kar apostelj piše, namreč da so stvar bolj čistili in molili, kakor Stvarnika ²⁾. Misel v enega višjega Boga, od kterega ima vse začetek, in kateri je sam nedosegljiva luč, se je sicer iz prvega razodenja pri vsih narodih ohranila; vendar se je bolj in bolj v stvari vtopila, tako da se dostikrat med svetom in Bogom skoraj noben razloček ni delal; Bog je bil tako rekoč duša sveta, in vidne stvari njegova prikazen. Dalje véra v višje in nižje, dobre in hude duhove, ktera je bila tudi prvim očakom znana, se je spasila v mnogo mnogo višjih in nižjih, dobrotljivih in sovražnih božanstev in družih bitij; vsako stvar so si mislili ne samo, da je živa, temuč tudi, da ktero božanstvo ali kateri duh v njej prebiva. Tudi so ločili prostore in življe sveta, nebo, zemljo in pekel, sonce, zrak in vodo, in podzemeljski ogenj, in zopet čase leta in dneve, spomlad, poletje in zimo, noč in dan, jutro, poldne in večer, in vsakteremu so dajali svoje božanstva, in ker na svetu sicer vse reči gredo do svojega konca, pa se spet vse iz novega rodi in stvari, zato so razločevali moške in ženske božanstva, bogove in boginje. S tem vsem so sklepali pa tudi misli od začetka, ohranitve in konca sveta in človeka, in še stikali nanke od djanja in življenja človekovega, in od prihodnjega povračila. Vse te misli in razumke so si v mnozih podobah sonca in lune, vode in ognja, ljudi in žival pred oči stavili, ktere so v zadnje se spremenile v gole malike. Pri nekterih narodih so se ohranili bolj čisti razumki od božjih in naravnih reči, pri družih so bili bolj s praznimi basnami, ali tudi z napačnimi zmotami omegljeni ali zatemnjeni. Pri nobenem narodu pa se ne nahaja tako bogato in obširno basnoslovje kakor pri azijskih Indih; ondi je prav za prav izvir vsakterega družega basnoslovja, in po tistem je mogoče tudi druge mitologije, enako še greško in rimsko, zlasti pa slovensko, lažje razumevati ³⁾.

Nar višje božje bitje se je pri Indih imenovalo Bram; to jim je bilo prav za prav duša vesoljnega sveta; podobne od njega si niso narejali, vendar sonce, ktero v vsih vidnih stvarih življenje budi, je bilo nekakošna njegova prikazen. Ime Prove pri severnih Slovanih je z indijskim sorodno, ker oboje gré na pravo ali pravico; pri južnih Slovencih je le ime Bog, to je, častitljivi, od kdaj znano, pa našel se je tudi na Koroškem napis v zgol indijski besedi IAVBRAMA, to je trojnoedini Brama.

Nar višjega Boga so si Indii dalje trojnega domišljevali, namreč Brama, Višnu in Šiva; ali po njegovih lastnostih, ker je namreč stvarnik, ohranjevavec in končevavec, ali, ko so si vse bolj telesno in časno mislili, po delih sveta, po življih stvarih, ali po razločkih letnega časa. Vse tri pa so si zopet v Eno združene mislili, to je bila indijska Trimurti, to je trojica; njena podoba je bilo božanstvo s tremi glavami, ali trivoglina s krogom v sredi. Tudi severni Slovani so razločevali tri poglavitne bogove: Prove, Radegost in Šiva, od kterih je tudi sled pri južnih Slovencih. Slovenska trojica je Triglav, kterega ime se je še v nar višjem hribu sedanje slovenske zemlje ohranilo; indijska trivoglina verh trivogline, tedaj šesterovoglina

ravno morebiti se nahaja še skratjena v peterovoglina ako peterovoglata zvezda ne kaže na petero prvih moči prirode. Nasprotniki hočejo sicer dokazati, da je ta peterovoglina celtiško znamenje, ker je v celi južni Nemčiji, še v Švajcarski in pri teržaškem morji v navadi; pa ravno ta dokaz velja bolj za Slovence, za Celte namreč bi moglo to znamenje nar pred v Galii in Britanii znano biti *). Našlo se je pa to znamenje tudi na stari podobšini, ktera je bila na rimskem pokopališču v Solnemgradu izkopana, in je po družih straneh sicer egiptovskim božanstvom podobna; vendar je bilo že pred omenjeno, da slovensko basnoslovje je imelo tudi z egiptovskim nekaj sorodnosti. Indijski in slovanski podobna trojica je bila pri Grekih in Rimljanih Jupiter, bog neba, Neptun, bog morja, in Pluto, bog pekla. (Dalje sledi.)

Kratkočasno berilo.

Potopis vodene kapljice.

(Dalje.)

III.

Ko je popotnica skoz travo do terde skale prišla, je lezla po nji proti dolini. Kmalu se ji pridružijo druge in jo z njo vred po bregu uderejo. Zmiraj več in več jih je in narašajo se v divji potok. Kar ktera more, hiti; pa naj prva je naša amakonka, ki druge v vojsko pelje. Kar ne dá se družim prekositi. Marsiktera včasih tudi na kako jelševo peró poskoči, ktero se memotekočemu potoku pripoguje. Pa kmalo puhne k svojim tovaršicam nazaj in zmiraj bolj veselo se lovijo in lovijo, dolini se približevajo.

Včasih se njih teku velika stena tudi v bran postavi in jih hoče zadrževati. Pa lahkoživke še bolj hitijo in v enem hipu so čez visok rob. Globok padec jim je sicer malo rebra pretresel, pa nič ne dé. Res, da so bile v veliki nevarnosti med vrelini penami ude si kaj poškodovati ali pa še celó dušo izdihniti; pa vse težave so srečno prestale in zopet se veselo peljejo dalje. Z velikim veseljem zagledajo druge romarice, ki se jim iz sosedne doline približujejo. Precej velik potok že zdaj šumi po prijetni dolini. Naša kaplja, ki se je po verhu peljala, zagleda blizo potoka hišo, pred ktero dva v voz vprežena vola stojita, zraven nju pa moža z belim slamnikom. Voz je z belimi žaklji obložen in na vogli hiše je prislonjen en mlinsk kamen. „Kaj pa to pomeni? Pa tu toliko kolés, čez ktero bomo me gotovo skakati mogle!“ — To je mlin, kjer se moka pripravna dela za človeške mline. Kdo drugi vse te kolesa premikuje, kakor kaplje, ktere tako terdo na-nje stopajo, da se pod nogami vertijo. Ena sama teh revic je zares revica, pa zedinjena moč malih in samih na sebi malo važnih vse to stori. —

Ko se je naša kaplja od tega padca malo spočila, je hotla dalje z drugo druhaljo potovati, pa ji je preveč ta kraj dopadel in ostane v mlinarjevem bajerji. V družbi rac in gos se je po čistem jezercu vozila, včasih tudi na kako raco zlezla in se na soncu grela, ko ji je pa prevroče bilo, je zopet žabjo navado posnemala.

Kakor se nam nar večji veselje sčasoma pristudi, tako je tudi ti nemirni popotnici družba školjk, polžev, vodnih pajkov, rac in družih žival zmiraj bolj dolgočasna prihajala. Rada bi bila sonce zopet prosila, jo v svoj rojstni kraj čez hribe in doline odpeljati, pa ni si upala. K sreči pride mlinarjeva hči vodo zajemat in po sreči tudi njo zajame in jo na en kos platna verže, kterega je belila. Zdaj je bila prava priložnost ubežati in ta nemirnica je tudi ni v nemar pustila. Vzdigne se v zrak. Pa sonce ji je za zmiraj veselje do potovanja pregnati hotlo. „Mir že vendar enkrat moram imeti pred to nadležnico“, pravi sonce in pošlje ji merzel veter. Oj, kako začne vse revce zebsti. Ena

¹⁾ Hanuš „Mithologie des slavischen Cultus. Kolar „Slava bohinja“.

²⁾ Rimljan 1, 25.

³⁾ Koch „Celtische Goetterbildnisse u. Runen“.

*) Nork „Populäre Mythologie“. Hanuš „Mythologie des slav. Cultus“. D. Terstenjak v raznih spisih.

in široko je prostora dovelj na kakem vertu. Za male kmete in kajzarje, pa tudi za take rokodelce, ki so večidel pri domu, kakor za kovače, kolarje, mizarje, šivarje, čevljarje, tkavce itd. so čbele posebno pripravne, ker jim lahko strežejo.

Kakor pa je pri vsakem kmetijskem rokodelstvu mnogo vraž in praznih vér, tako se jih tudi pri čbelarstvu ne manjka. „Čbelar mora srečo imeti, če ne ni nič“, se pogostoma sliši. Res je to — al to velja od vsacega dela. Kdor umno ne ravna, ali je nečimern, ne bo nikjer srečen. Vreme ima res veliko moč čez čbele, pa tudi skerb za nje, vednost in pridna strežba je ima ravno toliko. Kdor nima dosti vednosti v čbeloreji, naj se ne sramuje posvetovati se z umnim čbelarjem, in srečen bo. Nikar naj ne verjame praznih vraž, da se ne bo tako splačal, kakor se je splačal tisti zet, ki je bil navdan babje vére, ktera pravi: „kadar umerje čbelar, moraš hitro k čbeljniku teči, na vsaki panj trikrat poter-kati in jim povedati, da je gospodar umerl, ob enem pa tudi vsaki panj dobro stresti“. To je storil vražni zet po smerti svojega tasta, pa je polne panjove tako pretresal, da so razdražene živalice nad-nj planile in ga tako opikale, da je vse žive dni pomnil, kdaj je čbelam oklicoval smert njih prejšnjega gospodarja.

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hicinger.

6. Ali je v starem času med Donavo in jadranskim morjem bilo ktero ljudstvo slovenskega rodu?

(Dalje).

Ko so Indi začeli nar višje božanstvo na več strani ločiti, so svoji trojici dali tudi boginjo na stran, to je bila Maja, mati treh višjih bogov. Pa tudi trem višjim bogovom so pridružili boginje, namreč: Sarasvati, Lakšmi in Bavani. Kakor je bilo sonce prikazen višjega boga, tako je luna bila prikazen višje boginje. Pri severnih Slovanih so bile znane boginje: Zlatababa, Krasopani, Živa, pri južnih Slovencih pa se nahaja tudi obilno sledú od taci posebnih boginj; zlasti je opomniti tolike še dan-današnje vére v moč mlade in stare lune. Pristaviti se smé, da na bleškem jezeru je bil po stari pripovedi tempelj Radogosta in Žive.

Ako se posebej praša za spominke teh božanstev, kateri so se iz rimskega časa v sedanjí slovenski zemlji našli, se kaže Brama ali Prove, začetnik vsih stvari, prav po indiški šegi izpodobljen na Štajarskem; dalje pod imenom Latobus, Latobius, to je na Lotu, indiškem cvetu, znamenji stvarivne in rodivne moči sedeči Brama, in zopet v podobi medveda, v kterega se je bil enkrat spremenil za boj z Višnutom, na Koroškem.

Indiški Višnu, ohranjevavec stvari, se za tega voljo v raznih premembah domišluje, od katerih se na starih kamnih v sedanjí slovenski zemlji mnogo sledú nahaja. Višnutova sprememba v ribo nekaj opominja na vesoljni potop, nekaj na vsakoletne povodnji, ktere v Indii po pasjih dnéh nastopajo, in iz katerih ljudi nastop bolj suhe dobe otmé; na to opominja pred ko ne toliko rib na tukajšnjih rimskih kamnih. Prememba v merjasca ali vera je podoba vzdigovanja suhe zemlje iz povodnji; naznanuje jo večkratni napis Vercombog na Koroškem. Prememba v možoleva je znamenje zmage bolj mokre dobe nad narhujo vročino o pasjih dnevih; od tod je še znamenje leva med nebeškimi znamenji; od tiste pričuje po g. Terstenjakovem razlaganji božanstvo Laburus ali Lavur na ljubljanskem kamnu. Prememba v vitežkega vojaka Rama, kteremu so v boji za njegovo suprugo pomagale opice zo-

per nasprotnika Ravana z njegovimi medvedi, je znamenje iz zimske nerodovitne dobe rešene zemlje; le-to oznanuje že pred imenovani celjovski kamen s podobo boja Višnutovega z medvedom. Prememba v junaškega zmagovavca Krišna je znamenje zmage spomladnih sončnih žarkov čez prejšnji zimski nerodovitni čas. Krišna v družbi pastaric je bil Slovencom znan kot bog pastirski Veles, od kterega ima vas Velesovo na Gorenskem ime; kakor zmagovavec nasprotnih moči v podobi silne kače pa jim je bil tudi znan, kakor naznanuje toliko pripoved od bele strahovite kače, ktere ni vsakteri bojevavec zamogel zmagati, le eden, Keranik imenovan, ji je bil kos. Da je bil pa tudi v rimskem času znan na slovenski zemlji, od tega je priča znani ptujski kamen Prangar s plunkarjem, krog kterega so mnoge živali s plesavci in plesavkami, ktere ne najde nobene primere v greški ali rimski mitologíi. Kar zlasti kače kot sovražne moči zadeva, je pomniti toliko pripoved od izdanih gospodičin na podertih gradovih, ktere so pol ženske in pol kače.

Indiški Šiva, po svoji strani pokončevavec, pa ker iz smerti povsod nahaja spet življenje v prirodi, tudi oživljavec, ima za tega voljo posebne dve obliki, dobro in hudo, luč in temo, življenje in smert, poletje vroče in zimo merzlo. Njegovo znamenje je ogenj, in njegov navadni spremljevalec tur ali bik. Slovencom je znan kot Korent ali Kurant, in na njegovo ime svoje pustne norce uganjajo. Od tega božanstva za stari čas po g. Terstenjakovem mnenji pred ko ne pričata dva kamna na Koroškem, eden postavljen bogu Cheront, eden bogu Saxamus, kar je polatinčen Karant ali Korent, od besede kar, čer, po latinski saxum, je ime Karant ali Korent; Šiva indiški je namreč stanoval na gori polni čerov ali pečin; hrib pa, pri kterem se je uni napis našel, se še današnji čas imenuje Choralpe.

Dalje je mnogo osebnih imen na starih kamnih, ktere so po častji Šivatovem posnete, na primero zlasti na Kranjskem: Fulginas, Broccius, oboje na blisk, Šivatovo lastnost, opominjajoče, uno sicer latinsko, to slovensko; Toravius, Buius, Voltaron, vse troje po Šivatovem biku vzeto, ker tur, buj, vol in bik je v slovenskem eno. Tudi v imenih vod že od kdaj znanih je spomin Živatov hranjen, ker besede Savus, Dravus, Murus so po korenikah sav, ter ali tur, mur vzete, ktere vse na bika Šivatovega opominjajo. Z indiškim Šivatom si je egiptovski Osiris enak, kterega podobšina se je našla v Solnogradu, dalje še Serapis, to je Šiva v peklú, kterega kamen je v Ptujem. (Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Koliko Turki od sveta vejo.

Cela vednost, ki jo turško ljudstvo ima od dežel in ljudstev po svetu, obstaja v temle:

Na svetu je po njih mislih 25 ljudstev in pol; polovični ljudje so cigani. Izmed unih 25 ljudstev so Arabci naj malopridniši. Judje niso veliko vredni, ker so 500 prerokov umorili, 500 družih prerokov pa ne poslušali. Allah (Bog) jim je dobro hotel, al v svoji slepoti niso tega spoznali. Perzijan je še veliko manj vreden kot Jud; Perzijani pa tudi Judje pridejo v pekel; ker je pa vendar Perzijan še manj vreden kakor Jud, jezdari v peklú Jud Perzijana.

V Giaurluku (to je, v deželi kristjanov) je 7 velicih deržav: cesarstvo nemško, rusovsko, brandenburško (Tren-tabol), angleško, francozko, španjsko in pa genoveško. Vse te cesarstva so podložne padišahu (turškemu cesarju) in mu morajo obilne davke odrajtovati, da jih pusti živeti. — Zato tudi turško ljudstvo misli, da cesar francozki in kraljica angleška sta primorana bila na Turško poslati svoje armade in ladje, zakaj tako je ukazal padišah, zato pa jima je tudi to leto odpustil davke.

ker ni vsaka jesen enako gorka, da bi grojzdje do tistihmal popolnoma dozoriti moglo. Zatorej imajo naši dolenski vinogradniki le takrat dobro vino, kadar je do sv. Mihela ali pa še prej grojzdje popolnoma zrelo, ko jih vreme prevvari; pa bi ga lahko večkrat imeli, ako bi vselej zrelosti počakali. Izgovarjajo se tudi s strahom pred točo. Pa ajde zastran tega ne gredó žet, dokler ni dosti zrela. Iz tega se vidi, da toča, ki malokdaj pride in je na ajdi ravno tolika nesreča, kakor na grojzdji, je le izgovor.

Da v sodu vino pozori, je le toliko res, da zrelo vino se v sodu umladi, nezrelo pa ne zori in ne more zoriti, se tudi ne more, da bi močno bilo, dogoditi, ker sladkora nima, in ga nima, ker ga jagode še niso bile naredile; vémo pa, da le sladkor se pri vrenji v duh in moč spremeni. In tako nezrelo vino ne more ne terpeti, ne žlahno biti, ampak je, ker ima preveč žlezastih in negodnih mesnatih gnjilobi udanih stvari, moči pa ne, mnogim boleznim in nevarnostim skaziti se, pripravno.

Če je v vinogradu veliko odpadenega grojzdja po tleh, naj ga poberó, pa ne za vino, ampak za kis porabijo, ker ni zrelo. Lipina in podlipec in kratkopicelj se nekatere leta radi osiplejo, včasih vihar slabo postavljene kole in tertje podere, včasih ga nerodni ljudje, ko po vinogradu hodijo, obrijejo; pa zavolj tega bi neumno bilo, tudi drugo nezrelo grojzdje pobrati.

Včasih grojzdje zlo gnjije, posebno debela belina in nektera zažeta črnina. Če se to godi v deževji pred zoritvijo, tako grojzdje pri dolgem deževanju ne zori več, ampak se spridi. Ali hočeš zato vse nezrelo grojzdje pobrati? Če ne gnjije zlo, se dá pomagati, ako se gnjile jagode iztrebijo in zdrave pusté, da dozori. Če pa zlo gnjije, naj se tako gnjilo grojzdje obere in za kis oberne. Če pa grojzdje gnjije že zrelo, gnjije le kožica na jagodi, sok ne, in tako grojzdje naj se pri branji posebej bere, in bo še vsejedno dalo dobro, ali vsaj za dom koristno vino.

Bojé se ljudje tudi mraza ali slane, da bi jim grojzdja ne omorila in zato, pravijo, morajo prej brati. Pa mraz ne omori zrelega grojzdja, ker vidimo po vinogradih pri branji ostale grojzde po hudem mrazu zdrave na tertah, tudi ko je že vse listje od tert odpadlo. Mraz omori le nezrelo grojzdje, ki je še voden, in zrelo samo tačas, kadar se v dežji vode napije, — voda zmerzne, vinska reč ne. Ali hočeš zavoljo tega straha sirovo, kislo, nezrelo grojzdje pobirati? V nekterih krajih na Ogerskem pusté grojzdje, in radi vidijo, da ga mraz omori, pravijo, da je po tem žlahniše. To velja se vé da le od zrelega grojzdja, ne od nezrelega. (Dalje sledi.)

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hicinger.

6. Ali je v starem času med Donavo in jadranskim morjem bilo ktero ljudstvo slovenskega rodú?

(Dalje).

Razun teh božanstev pa so na starih kamnih slovenske zemlje naznanjene tudi parziške božanstva. Stari Perzijani so višje božje bitje imenovali Cervane akerene, neskončno vesoljnost, po stvarjenji duhov se je to božanstvo klicalo Ormuzd, ter je bilo zgol luč, toraj njegova podoba svetlo sonce in čist ogenj; podložni so mu bili višji in nižji dobri duhovi. Ko je bil pa telesni svet stvarjen, se je ločila luč od teme, in duh teme se je imenoval Ariman, kateri je bil v vedni vojski z Ormuzdom; služni

so mu bili vsi hudi duhovi. Očitno je, da je v parziškem basnoslovju samo Šiva po svoji dobri in hudi strani iz indijskega vzet. Parziško basnoslovje se je preneslo tudi med Greke in Rimljane, in ondi je bil Ormuzd kot Mithras znan. Pri severnih Slovanih je bil Ormuzd imenovan Belibog ali tudi Svetovit, Ariman pa Černibog, tudi Zlebog; pri južnih Slovencih pa ste bile imeni Belin in Čert bolj v navadi. Pa Belibog se je kot sončni bog še dalje razločeval: Jarovit, bog spomladi, Rujevit, bog poletja, in Borovit, bog zime; Serovit, bog zora, Marovit, bog mraka; beseda vit je vitez, zmagavec. Na Jarovita pri južnih Slovencih še vedno opominja stavljenje mlajev, na Rujevita žganje kresa, in na Borovita božična koledva, kjer kruh in vodo na mizo devajo, ter pravijo, da je s tem že blagoslovljeno, ko vse tri božiče na mizi stoji; vémo, da so mi že enkrat pri obiskani bolnika vodo od treh božičev namest blagoslovljene vode dajali, — se vé da nisem maral za takošno. Posebej pa je na celjskem kamnu severni Jarovit zapisan kot Jarmogius, to je, bog, kateri o spomladi zimo zmaguje; na drugem štajarskem kamnu je Jarbol, pomočnik zoper spomladne bolezni. Na slovanskega Rujevita močno opominja Deus Rubigus, to je, ravno bog za poletno rujo, na starem kamnu v Akvileji.

Razun častja naj višjega Boga, kateri je večidel na Jupitra pretolmačen, nobeno drugo bogočastje ni v toliko starih spominkih slovenske zemlje naznanjeno, razun Mithrovega. Kamni Mithratu posvečeni so se našli do zdaj: na Primorskem v Akvileji; na Kranjskem na Igu, v Trebnem, pri Černomlji, na Trojanah, na Koroškem pri Gospejsveti, na Kernskem gradu, v Šent-Vidu; na Štajarskem pri Rogatu. Pa več še, božanstvo Belenus ali Bellinus, to je Belin, Belibog, s prav slovenskim imenom je na kamnih pri Celjovcu, v Akvileji sami na šestih mestih, v Benedkah, in na Furlanskem v Zuli; en napis je še v Tiburi poleg Rima, drugej pa nikjer nobenega ¹⁾. To je zadosti pričevanja, da je bilo to v krajih od jadranskega morja proti Donavi zgol domače božanstvo; pa tudi stari zgodovinar Herodian na ravnost pravi, da je bil Belin v Akvileji domač bog; cerkveni pisatelj Tertulian pa na dvéh krajih pripoveduje, da je Belin božanstvo Noričanov ²⁾. Po takem je vse prazno, kar Muhar in drugi nasprot govori, da je Belin celtiško božanstvo. Pa tudi sovražno bitje Ariman se nahaja poslovenjeno na kamnu, kateri je zdaj v Vidmu, Kerškemu nasprot, namreč z imenom Chartus, to je Čart, Čert, Černibog, kterege Muhar in njegovi družniki niso v stanu ne na celtiško ne na greško pretolmačiti. Sej tisti, kateri je kamen postavil, je sam razlago pridjal; Belin je namreč pretolmačen Apollo, kateri je bil Greku in Rimljanu ravno božanstvo sonca; Chartus pa je preložen Summanus ali Pluto, kateri je bil ravno božanstvo podzemeljskih krajev ali pekla. Kakor pa je pri Indih Šiva imel svojega psa Karbusa, pri Grekih in Rimljanih pa Pluto svojega psa Cerbera, tako so imeli tudi Slovenci svoje psè, kakoršnih se na starih kamnih dosti nahaja; pa tudi današnja pripoved od pesajnarjev, to je ljudi s pasjo glavo, je od tega močna priča; sej sem bil že sam večkrat od prostih ljudi prašan, kje da so pesajnarji doma? Na nekdanjo misel od podzemeljskega božanstva kaže tudi toliko vere na škrata ali čerta, kateri na zakladu sedi in ga varuje; in da je to božanstvo ravno s parziškim Arimanom v zvezi, naznanujejo tudi pripovedi od tičev grajfov, kateri zaklade varujejo, zakaj grajf je perzijansk zmisek, lev z orlovo glavo; take pripovedi sem še otrok dostikrat slišal. Med podobami, ktere so se našle na rimskem pokopališču v Solnemgradu, ste tudi dvé s pasjo glavo; od ene si nasprotnik upa reči, da je egiptovski Anubis, od druge pa nobene razlage ne pri-

¹⁾ Muratori Thesaurus inscriptionum tom. I. str. 24.

²⁾ Herodian. I. VIII. Tertullian. Apologet. 24, ad nationes I. II. 8.

deva, in vendar se prederzuje, s kratkem vse za celtiško delo oznanovati ¹⁾).

Indiške boginje Sarasvati, Lakšmi in Bavani se sicer ločijo po imenih, po pomenu pa so si zelo enake; jemljejo se tudi večidel od dveh strani, od dobre in hude. Pred prvima dvema v basnoslovji spred stopa Bavani; od dobre strani je mati in oživljavka, od hude kot Durga ali Kali pa morivka; njeno znamenje je luna; in njena spremljevalka krava. Po takem se kaže tudi v dvojni obliki, mlada in stara luna, poletna rodovna in zimska mrtva zemlja, rednica in izpijavka, zdravnica in okužnica. Kar je pri Indih Bavani in Kali, to je pri Egipčanih Isis in Nephthis, pri severnih Slovanih pa Živa in Morana; pri južnih Slovencih je bila kdaj tudi znana Živa, ako je njeni tempelj res stal na bleškem jezeru, Baba in Mora pa še zdaj niste pozabljene; zatoraj smo mladi otroci, ko je zima minula, še Babo žagali in v vodo nosili; zdaj jo le še za norce gledat pošiljajo. Ko pa koga kak ponočen zleg napade, pravijo, da ga sovražna Mora tlači.

Na starih kamnih se na sedanji slovenski zemlji najde dve imeni, ktere naznanujete domače staroslovensko božanstvo, namreč Noreja in Celeja. Kaj da je bila Noreja, kaže tolmačenje Isis na koroških, in Victoria na celjskem kamnu; je bila namreč dobrotna mati in rednica, pa tudi mogočna zmagovavka; po tem se tudi razumevata kamna v Gorici in na Bavarskem, kjer je Noreja pisana brez razlaganja. Kaj da je bila Celeja, kaže zopet tolmačenje Salus, to je zdravje, zdravnica ali celnica, na enem celjskem kamnu; po tem sta določena tudi druga dva, kjer je ime Celeja brez tolmačenja. Ime Noreja pa je po g. Terstenjakovem tolmačenju po sanskritski besedi nar ali nor, mož, tedaj prav možka zmagovavka; ime Celeia pa so slovenski koreniki cel, to je tudi zdrav, tedaj prav zdravnica, celnica; oboje kaže na staro slovensko basnoslovje. Po takem se utegne misliti, da tudi drugej, kjer stoji gola Isis, kot v Akvileji, Ptujem in v Sisku, ali gola Victoria, kot pri Gospejsveti in v Šent-Vidu, ali gola Salus, kot na Igu pri Ljubljani, to pomenjuje domače staroslovensko božanstvo. Na gornjem Štajarskem se je leta 1853 pri Judenburgu našlo v starem pokopališču več bronastih podob, med kterimi je poglavitno g. Terstenjak za slovensko Lado ali Živo spoznal; enako je bila pred več časom na starem pokopališču v Solnemgradu med drugimi podobami najdena Izidi enaka, ktera morebiti zadeva tudi domače božanstvo. Od obojega govori neki serdit nasprotnik slovenščine v svojih spisih, in oboje Celtom prilastuje; družega ondi ni bilo bolj smešnega, kot letó, da pisatelj popred še ni vedil za častje Izidino pri Celtih. Tak mož se pa po tem za Celte tako silno poganja! ²⁾ Pa če je res toliko celtiškega basnoslovja pri nas, je tudi čudno, da se tiste božanstva zmiraj skrivajo, in da do zdaj še ni prišel ne Hu ne Ked, ne Taran ne Tevtat na dan, — to so namreč zares celtiške božanstva. (Dalje sledi.)

Kratkočasno berilo.

Potopis vodene kapljice.

(Konec.)

IV.

Padla je naša kaplja z mnogo svojih sestic v neki gojzd. Vedila je, da one zemljo z vsimi rastlinami mraza varujejo. Sama pa nič ni čutila hudega mraza, ki je drugim stvarjem pertil. Ležala je skorej pol leta brez kake podobe življenja, sonce se je na južnem kraji za male gricke zgubilo bilo, in le ledeni lunini žarki so včasih strahotno čez bele ravnine plazili se. Vendar je zopet oživ-

ljivo sonce po dolgem prenehanji na tem žalostnem obnebj se prikazalo in vsaki dan višej in višej prihajalo. Komaj so oterpnjene popotnice to zapazile, se jim želje zopet obudé, družih prememb in dogodkov iskati. — Ene so v tla zlezele, in mladim rastlinam živeža nesle, druge so se zopet proti soncu dvignile, preskerbljene z plaščem, ki jih je nevidljive storil. Tretja truma se pa proti dolu podá. Tem zadnjim se tudi naša kaplja pridruži, ker to ji je bilo že vendar predolgo, toliko časa ločeni biti od svoje domače hiše. Kakor gosta truma francoskih vojakov proti Sevastopolskem obzidju, jo udarijo in uderejo po ozki grapi. Naša kaplja je bila voditeljca. Oj, kako so se smejale, ko so drug potok zagledale in novim tovaršicam „dobro došle“ vošile. Veliko je bilo rajanje, ko jih je toliko skupej bilo in ko so se v podobi velike reke dalje valile. Ena čez drugo so skakale in brez naveličanja se tergale in cukale. Tudi ladje z blagom obložene so zdaj po njih herbtu plavale, ktere so lahko kakor list popirja nesle. Naša kaplja se na kermilo vsede in krasne bregove kraj reke ogleduje. Koliko pa je bilo veselje, ko visoke stolpe, krasne hiše in dim bljuvajoče dimnike mogočnih fabrik zagleda. Parobrod je tik nje kakor prevzeten trinog med njenimi sesticami oral. Kaj pa je to? Velik gojzd čudnih dreves z banderí v vetru se vijočimi! Pa kar je še nar bolj čudno, vse drevesa tega gojzda stojé na plavajočih hišah, ktere so povodnemu mestu podobne! — Mnogo mnogo bi bilo treba ogledati in obiskati, al želja domú priti je bila pri naši kaplji večja, kakor radovednost. Peljala se je torej mirno in počasi po široki ravnini. Boleli so jo namreč že vsi udje od dolzega potovanja. O veselja in radosti! Bregovi, ki so reko tesnili in tiščali, se zmiraj bolj vmikujejo in ne bo dolgo, da bo ona doma, ki je več krajev obhodila in vidila, kakor si jih marsikteri človek misliti zamore.

„Bogu bodi čast in hvala, spet sem v svoji mili domači, ktera mi pa vendar le še bolj dopade, kakor vse lepe dežele, ki sem jih vidila!“ — Od vsih krajev pri-skakljajo doma ostale prijateljice in ji srečni dohod vošijo in poprašujejo, kaj je vidila. Ona pa ne more nehati vedno pripovedovati od lepih dežel, od velicih mest, kjer neke prav neumne stvari prebivajo, ki se „ljudje“ imenujejo. „Da, prav neumni so ti ljudje, zraven pa košati, da se Bogu usmili! Včasih smo mogle vse njim služiti, mline goniti, ladje nositi, pšenico in rež jim mraza varovati in Bog vé, kaj še?“

Druge so pa poslušale, ena ali druga radovednica tudi vmes kaj popraševala in marsiktera je želela, tudi kaj takega viditi.

Ti pa popotnik, ki poletnega jutra na bregu morja sprehajaš se, kjer ni ne sapice ne vetra in je vse tiho, slišiš tiho veršenje morja pri bregu. To so kapljice, ki se pomenkovajo v prijaznih pogovorih. Ivan T....

Novičar iz raznih krajev.

Naj višja c. k. sodnija na Dunaji je razsodila: „Kdor kakošno blago, od kterega vé, da je ukradeno bilo, tatú hrani, taki ga skriva“. Ravno ta višja sodnija je v nekem drugem primerljeji razsodila: „Le tisti se zamore spoznati za pokotnega pisača, ki si s tem svoj živež služi in iz tega obertnijo dela, da ljudém brezoblastno izdeluje pisma; v pokotno pisaštvo pa ne spada, če je kdo kteremu za dnar le eno prošnjo pismo naredil. — Za nesrečnike v okolici Velicega Varadina in Kašave, od kterih smo že zadnjič omenili, se imajo po ukazu ministerskem milošnje naberati po vsem cesarstvu. — Celjovčanom je dovoljena bankna podružnica, ki bo že 1. julija svoje opravila započela. — Kakor smo zadnjič povedali, da se francoski minister unanjih oprav in turški poslanec v dunajski zbor v petek pričakujeta, tako se je tudi zgodilo. Francoski minister se je koj drugi dan čez 3 ure pogovarjal z avstrijskim ministrom unanjih oprav, potem

¹⁾ Koch „Celtische Götterbildnisse und Runen“.

²⁾ Koch „Celtische Götterbildnisse“. „Judenburger Antiken“.

postavimo, lipino, in kar je nagnjitega ali v otišji, v gošči, za domačo rabo posebej. Tako bo tudi naš dolenski marun začel sloviti in v dober prodaj iti.

Tukaj se nam ponudi priložnost, tudi še nekaj od mnenja tistih govoriti, kateri pravijo, da zlo gnojni vinogradi dajo bolj debelo in manj tanko in žlahno vino. Ni tajiti, da je to nekoliko res, pa: 1) gnojni vinogradi dajo veliko več vina od ne gnojnih, to nadomestuje, česar tam manjka; 2) tako grojzdje naj se pa še bolj zori, da bo vodeno stvar bolj zgubilo, in če je tako vino o novini malo bolj debelo, bo ostaričeno vendar vso pravo žlahnost dobilo. Ako se namreč tak vinograd na zadnje, ali en teden pozneje po drugem v lepem vremenu bere, bo vino iz njega veliko pri boljem.

4. Po vsem tem naj se vino v dobri posodi in čedno hrani. Smerdljiva posoda pokazi tudi nar boljše vino, in umen gospodar ne more v tem nikoli zadosti skrben biti. Naj se stara in izpraznjena posoda dobro posnaži in do dobrega posuši; če je pa nova, naj se umno in dobro zakuha, da bo dober duh dobila in vso sirovino zgubila. Vinske posode naj se samo za vino in za nič drugega ne rabijo, in naj na suhem in v senci bodo, dokler praznujejo. Za kislino kakošno kad imeti, potlej pa za grojzdje, ne gré, ker les se napije kisline, ki je ne zgubi, vinu jo pa oddá. Ravno tako je napčno v vinskem hramu vino in pa zelnato ali repno kislino vkup imeti, in še tudi korenja, krompirja, opresnega zelja in repe, dišečih rož, jabelk, žita, ali kaj drugega tacega, posebno smerdljivega ne; ker vse take dišave vino na se vleče, ki ga kvarijo. Tudi sicer bodi v vinskem hramu čedno, snažno in suho, po tleh pometeno in pajčevina oderzana, ker žlahno vino je vredno take čednosti.

(Konec sledi.)

Gospodarska skušnja.

Žaganice varujejo krompir gnjilobe.

Skozi 3 leta se poterjujejo, kakor „landw. Jahrb. aus Ostpreussen“ naznanjajo, mnogim nemškim gospodarjem žaganice (Sägespänne) tako dobro pri krompirji, da jih živo priporočajo kot gotov pripomoček zoper krompirjevo bolezen. Pomoč je res lahka, dober kup, in skušnje vredna — ali pa je tudi gotova, kakor pravijo, mi iz lastne skušnje še ne vemo. V vsako jamico, kamor se krompir sadi, se pred verže perisče žaganic, — to je vse. Med žaganicami pa so tiste od jelke naj bolje; tudi stare so boljše kot frišne. Naj se poskusi! Gotovo je, kakor smo že lani na drobno razložili v „Novicah“, da žaganice so posebno dober gnoj, tedaj na vsako vižo prav pridejo njivi, toliko bolj pa, če je res, da varujejo ljubi krompirček gnjiline.

Starozgodovinski pomenki.

Slovenščina v starem času.

Spisal P. Hieinger.

6. Ali je v starem času med Donavo in jadranskim morjem bilo katero ljudstvo slovenskega rodu?

(Dalje in konec.)

c) Lastne imena že kdaj tukaj navadne.

Mnogo lastnih imen, od zemlje in krajev, od hribov in vod, od narodov in oseb, katere se nahajajo na sedanji slovenski zemlji, ima nenavadne korenike v sebi; ugibali so marsiktere semtertje, dokler ni globokeja znanost slovenskega, dalje tudi sanskritskega jezika in basnoslovja luči donesla, v čemur se je gosp. Terstenjak obilno tru-

dil, in se še trudi. Po takem pojasnovanju je spričevanje, da je bila sedanja slovenska zemlja že v starem času stanovališče Slovincov, veliko gotovost dosegla. Tukaj sledijo nekaj drugačne, nekaj gosp. Terstenjakove razlage.

Nar pred naj bodo na versti imena gor in hribov. Hribje med Koroško in Štajarsko v severji se imenujejo še zmiraj Tauern, in gotovo so mogli že v starem času ime Taurus imeti, zakaj ime Tauriščanov sploh jemljejo zemljopisniki od teh hribov; vendar kdaj so hoteli le celtiško koreniko tor hrib, tarv bik, za veljavno imeti, dasiravno je tudi slovenska tur, in sploh indoeuropejska tar, dar ravno tako pomenljiva. Alpes Juliae, hribje med Kranjsko in Goriško, dalje Hrušica in Snežnik, so se razlagale po Juliu Caesaru, pa jim je tako lahko slovenska korenika podložiti! Še se veli en del od njih Jelovica, to je, od jelovega gojzda; pa še bližje je korenika ul, jul, vol, enaka koreniki tur, bik. Carvancas in Carusadius, pred ko ne tudi Ocra imajo koreniko ne v celtiški, ampak v enako dobri slovenski besedi kar, čer, verh. Phlygadia, katero Strabon jadranskemu morji nasprot stavi, je pač po legi in po imenu današnji Blegaš, ker se od deleč bel kaže. Mons Cetius bi utegnil v slovenski besedi gojzd tako imeti korenino, kakor v celtiški coit, coid, ker oboje ima enak pomen.

Naj sledijo imena rek. Te imena, kakor gosp. Terstenjak na nekem kraji omenja, imajo rade svoje korenike v besedah, katere pomenijo gibanje in premikanje; pa rade se tudi ravnaajo po lastnostih vode, kakoršno reke točijo. Po takem ima staro ime Dravus, Drava, izpeljavo od tod, ker močno dère; Savus, Sava, od tod, ker svoje valove naglo naprej suje, ali pa ker je čista njena voda, in se dobro skoz njo sije, in Murus, Mura, od tod ker ima bolj temno ali černo vodo, kar zaznamuje stara korenika mur. Tudi ime Nauportus ima morebiti svojo prvotno koreniko ondi, kjer Neva in Nevljica; morebiti se je iz nevoda, ribške mreže, v latinskih ustih popačilo. Corcoras, Kerka, opominja na krak, žabjo zalego, ali na božanstvo Kraka, katero je z indiškimi Škandatom enako. Od kod, ker do zdaj niso še nobene poterdili, je po takem imenovana reka Colapis, Kolpa? Ker so v starem Iliriku Pelazgi naseljeni bili, na pol semitišk narod, bi se utegnili misliti na hebrejsko besedo koph, ktera pomenjuje okoli teči, in ima sorodnico v greški κόλπος, ovink, zaliv; Kolpa zares velike ovinke dela v svojem teku pri Osilnici, Tergu, Preloki, Metliki in Karlovcu, in preden se pri Sisku v Savo izlije, se po ravnini še tudi veliko semtertje vije. Po gosp. Terstenjakovem dokazovanju pa imajo lastne imena rade kaj mitološkega, reke zlasti se ravnaajo po Šivatovem biku, in tedaj imajo imena Save, Drave in Mure svoje korenike tudi v besedah dar, sav, mur, katere vse zaznamujejo vola ali bika, pa so vse tudi v zvezi s pomenom vode, ker zaznamujejo vse neko premikanje. V celtiškem ali katerem drugem jeziku za take izpeljave ni nikjer mesta.

Enaka je tudi z imeni starih dežel in narodov, da se po gosp. Terstenjakovi razlagi dajo iz slovenskih, ali pa tudi iz sanskritskih korenik lepo izpeljati. Tavrski so imenovani po slovenski besedi tur, vol, hrib; Norikum in Noričani so klicani po sanskritski besedi nar, po naše nor, mož; Pannonia in Panonci po sanskritski besedi pan, kupec ali tergovec; Karni spet, če njih ime ni bilo iz Galije prinešeno, so se veleli po koreniki kar, čer; Latovici so dobili ime po latu ali lotu, mitološkem indiškem cvetu, na katerem se Brama sedeč upodobuje; Japodi so prejeli svoje ime po koreniki ap, jap; ker po staroslovenskem je vapa voda, in japa bik, poslednje je še v nekterih krajih znano. Tudi ime Ilirov ni toliko po basnoslovskem Hillu razlagati, temuč po besedi il, ul, vol. Te imena so včasih po greškem razlagali, pa vse tisto tolmačenje je bilo le prisiljeno; na pr. Noricum iz besed ἐν ὄροις.

Ravno taka je z imeni mest; sicer je več imen celtskih po prišlicih Bojih, druge pa se po slovenski ali po sanskritski nar bolj razlagajo. Po gosp. Terstenjaku bodi si na primeru: Noreja, Neumarkt, in Celeja, Celje, po zgoraj imenovanih koreninah nor, mož, in cel, zdrav; Surontium, Zeiring, po besedi Sura, zora; Collatio, Slovenji Gradec, morebiti ravno Golovec ali Golovabuka, kateri kraj je še ondi blizo; Juenna pri Globasnici po besedi jun, junec; Virunum, pri Gospejsveti, po besedi ver, ber, merjasec; Santikum, Lind pri Beljaku, po koreniki san, drak; Adrans, Trojana po koreniki dar, ter, tur, bik. Dalje: Aemona, Ljubljana, po besedi am, amare, ljubiti; Siscia po koreniki sis, sesati; oboje opominja na božanstvi Ama in Ciza; Terpo pri Ložu, po besedi tarb, treba, daritev; Neviodunum, pri Kerškem od besede nevod, mreža; Petovio, sedanji Ptuj, po besedi pot, potovati, ptuj; Lotodos, pri Žičah, po cvetu lotu. Tarsatica, Tersat je očitno od tersa, terte imenovana; Tergeste toliko kot teržišče, ktero ime je še znano od kranjskega kraja, po koreniki terg, somenj, po kateri se še veliko krajev imenuje; gosp. Terstenjak tudi tukaj kaže na koreniko ter, tur; Longaticum, Logatec, in Rogando, Rogatec, sta spet kraja očitno po besedah log in rog klicana. Nauportus, Verhnika, zna biti na Berdu, ali po prvotni koreniki nav, niv, teči; Strabonov Pamportus pa opominja na koreniko pan, kupiti. Pri Celtih pač se ne najdejo take pripravne razlage; verh tega znanstvo njih jezika še ni preveč dognano.

Verh vsega tega se nahaja na starih kamnih na sedanji slovenski zemlji in tudi na njenih mejah veliko veliko imen oseb, ktere so bolj ali manj očitno slovenske; na vsaki strani gosp. Terstenjakovih spisov se jih dobuje, kolikor le hoče. Na primeru: Babia, Debela, Doberus, Hudius, Urocus, Lipatius in Ostorius, lep in oster; dalje Savinius, Savinšek, Vindruna, veder, jassen, Peccius, Pečnik. Po tem naznanuje imenovani pisatelj mnogo čisto indiških imen; na pr. Vasuga, Kaligena, po indiških imenih mitologiških kač, Surias, Zorec, po indiškem božanstvu Surja, Zora, Vibius, Biba, strašen, po sanskritskem bhi. Gosp. Terstenjak sicer po indiškem pretresa zraven starih tudi veliko novih imen; marsikomu se to morebiti preobilno dozdeva, pa namen pisateljev je sorodnost slovenskega in indiškega bolje dokazati; s tem se gotovo tudi dokaz za starinsko močnejše podpira, in presilni celtogermanšini v okom hodi.

Na koncu celega sastavka bi pač utegnil slehernega domorodca poprašati: Ali starost slovenskega rodú po vsem tem ni že toliko obilno dokazana, da ni nikakor nad njo dvomiti? Res še ni vse dognano, — res da to in uno se utegne pozneje še drugač pokazati; vendar slovenska zgodovina je do zdaj velike korake na dalje storila, in če vsakteri, komur je dano, dela po svoji moči, smé se če dalje lepši pospeh upati. Res da zgodovina in slovnica same še ne daste vsega blagra; pa naj se v drugem tudi marno napreduje, po tem bo lepa, blaživna celina skupaj.

Ozir po svetu.

Repáto ljudstvo.

Mnogo se je že pripovedovalo od človeškega rodú, ki se Niam-Niams ali repáti rod imenuje, — pa učeni možje, ki ne verjamejo vsaktere pravlice, dokler se ne prepričajo resnice, niso dosihmal verjeli, da so restaki ljudje na svetu. Pred nekimi mesci pa je dr. Hübsch, zdravnik v bolnišnici carigradski, vredništvu zdraviteljskega časnika v Pariz pisal pismo, v katerem razjasnuje to imenitno prikazen.

Preden pa povémo, kaj je omenjeni dohtar pisal od repáti ljudi, moških in žensk, hočemo še omeniti, da prvokrat se je od njih slišalo v letu 1677; takrat je

tudi holandski popotnik Jan Struys pisal, da je v Afriki vidil zamorca z repom, ki je bil več kot en čevelj dolg. Pozneje se je pripovedovalo od repatih peslajnarjev, to je, od tacega zamorskega naroda, ki stanuje med zalivom Beninskim in Abisinijo, in človeško meso jé. Še drugi potopisi so omenjali od Niam-Niamsov, — pa, kakor smo že rekli, učeni naravoslovci niso ravno tajili, da bi to nemogoče bilo, vendar pa niso tudi prav verjeli, da bi resnično bilo. Zdaj, ko je dr. Hübsch od tega naroda več pisal, so obernili na to prikazen svojo pozornost. Dr. Hübsch pa piše sledeče:

„Leta 1852 sem prvokrat vidil repato zamorko, in zvedil, da v notranjih krajih Afrike biva narod z imenom Niam-Niams, ki je repát. Mož, ki kupčuje s sužniji, ni mogel te zamorke v Carigradu tudi ne za majhen dolar spečati, pa ne ravno zavolj repa, ampak za tega voljo, ker je znano bilo, da je peslajnarskega rodú, ki človeško meso jé. To divje ljudstvo namreč žrè meso vjetih tistih sosednih narodov, s kterimi se večkrat bojuje. Kakor hitro eden izmed njih umerje, ga ne pokopljejo, ampak na kose razrežejo in povžijejo. Sicer narod ta seje tudi koruzo in rež in redí živino. Jezik njih je nek prvoten jezik, zmešan pa z mnogimi arabskimi besedami. Obleke nimajo nobene in sicer prav živinsko živé. Ali imajo ktero véro, nisem mogel zvediti. Sicer so sila močne postave, zraven pa tako divji, da le teško je, jim prirojeno divjost sleči. Turkom je ta narod že dolgo dolgo znan; in čudili so se, ko sem jim pripovedoval, da v omikani Evropi nič od njega ne vémo.“

Kratkočasno berilo.

Komu je pel?

(Turška pripovedka.)

Nekega dné sta se dva Turka vkupaj po polji sprehajala ter se slednjič vsa trudna pod visokim drevesom vséla. Kar ptiček na vejici, ugledavši ju, peti začne. Pri tej priči eden od počivajočih potnikov zavpije ter reče: „Lej, to je meni pel!“ — „Nikoli tebi“, zaverne tovarš. In iz tega med njima tak hud prepir vstane, da se oba k sodniku podasta in mu svojo pravdo povésta. Vstopivši v sodnico jame prvi izmed nju govoriti rekoč: „Kadi! razsodi, da je meni pel“, ter mu hkrati, češ, da si ga nakloni, 20 piastrov skrivaj v roko stisne. Na to se približa drugi, ter reče kadiu: „Gospod, prosim vas, da bi bil meni pel“, in mu skrivaj 40 piastrov pritakne. Oba odideta v velikem nepokoju, kako se bode nju pravda iztekla. Sodnik, vidši, da sta odšla, pomigne čaušu (briču) in ga za njima pošlje, da ju nazaj pokliče. Sluga stori to ter ju nazaj pred kadiu pripelje. „Razloži mi pričino vajnega prepira“, reče sodnik k prvemu. On mu odgovori rekoč: „Gospod, šla sva vkupaj; ptiček na vejici pa je, ugledavši naji, peti začel, in sedaj ne véva, komu od naju je pél!“ To izgovorivši se spodobno prikloni. — Kadi vzdvigne glavo, ter te besede s terdnim glasom izreče: „Moža! ptiček ni nobenemu od vaju pel, ampak meni.“ To sodbo izrekši, odpravi toževavca ter svojih 60 piastrov mirno v žep pobaše.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Vidma v Furlaniji. * Menda bo „Novicam“ vseč, ako jim vediti dam, da tudi pri nas se je osnovala gospodarska (kmetijska) družba. Pred kratkim so bili vsi posestniki, duhovni, občine itd. povabljeni, naj stopijo v družbo, ktere namen je povzdiga kmetijstva v naši deželi. Prvi véliki zbor bo že 23. dan t. m. Družbeniki bojo zversteni v 3 verste: premožniši bojo na leto ji odrajtovali po 12 fl., drugi po 6 fl., manj premožni pa po 2 fl. Nadjati se je, da vsak, komur je mar za oživiljenje poljedelstva, živinoreje, vinoreje, sviloreje, čbeloreje itd. bo rad pristopil takemu društvu, ktero se bo trudilo za